

CULTURĂ CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an 70 lei.
Pe șase luni. 35 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Actualități.

Profesiunea noastră de credință.

— De Ziua Învierii. —

Sfântă și dumnezească zi a învierii! Câte taine se luminează în splendoarea fulgerătoare a frumșeiilor tale; câtă strălucire orbitoare se desprinde din minunăția bogățiilor tale. Zi frumoasă de primăvară, cu pomi înmuguriți, cu isvorașe vesele desrobite din tăria înghețurilor de iarnă, cu ciripit de cântăreți veniți din țări cu soare. Zi senină de primăvară cu floricele și cu copii sburdalnici, cu desigurii proaspete de frunze, cu câmpii pline de turme de miei, zi plină de nădejdi și de credință și de pacea care covârșește toată mintea. Zi a învierii Domnului cu preacurate amintiri ale copilăriei nevinovate trăită în credință învățată dela părinți, dela strămoși, a copilăriei unui fiecăruia și a copilăriei tuturor, a patriarhalei copilării a neamului românesc: cu basme, cu povești, cu adevăruri, cu oue roșii cu „Hristos a înviat“ și cu „Adevărat că a înviat!“

În această zi evocatoare de memorii de bisericuțe românești unite cu Roma, curate, parfumate cu fum de tămâie și de smirnă, unde ne-am cântat cântări din suflet ieșite, cari pătrundeau până la ceriul lui Dumnezeu, unde ne-am plâns între bucurii fără margini cei mai cristalini stropi de lacrimi la picioarele înviatului Mântuitor, se cade să facem o limpede mărturisire de credință, de credința în biserică noastră, în neamul nostru, în Dumnezeul nostru. Se cade, pentru că ni-le cere. Se cade, pentru că e bine. Se cade, se cuvine, pentru că cel mai elementar simț de recunoștință ne-o pretinde.

Cum adecă, noi, cari am știut să ne însuflețim creștinește și românește în fața cinstitelor altare străjuite cu fidelitate de apostol, de preoți încărunțiți și gârboviți în slujba Domnului și a neamului românesc, noi cari am fost învățați să credem și am fost de evidența faptelor siliți să vestim tuturor că începuturile trainice și înțelepte ale culturii și ale învierii poporului nostru datează, cel puțin prin ținuturile de dincoace de munți, dela începutul bisericei noastre, să fim oare noi în stare să privim cu neîncredere deplinul triumf al unui viitor, care are să vină, care trebuie să vină și asta numai din pricina unor svârcoliri neputincioase ale unor oameni, cari nu ne înțeleg ori cari ne urăsc? Nu avem noi temeuri neclătite de speranță, de siguranță neșovăelnică privind atât luminoasa istorie a trecutului nostru, cât și desfășurarea clară a celor ce se petrec împrejurul țării românești și la miazănoapte și la miazăzi?

De când oare au devenit axiome minciunile convenționale și prostia și necredința? De când flecăritul mueresc al unor oameni, cari nu ne recunosc, a cutezat să devină putere zdrobitoare de credință, de idealuri? Fost-a vre-odată, fost-a undeva cu puțință să dispară ca fermecate la suflarea de vânt fortărețe și cetăți întărite? Prin ce logică a lucrurilor ar putea după Vinerea Mare să nu urmeze gloria nemuritoare a zilelor de Paști?

Or, noi două sute de ani am fost restigniți pe cruce. Am udat cu lacrimi pânea ce o mâncam pe pământ străin. Două veacuri lungi și grele am suferit și am răbdat și din sărăcia noastră am îmbogățit sufletele fraților noștri. Două veacuri ne-am sbătut după aer și după lumină, ducând cu noi un neam întreg, înălțându-l sus, de unde se zăreau orizonturi albastre, orizonturi largi, cari trăeau dincolo de piscurile Carpaților, chiar dincolo de zarea văzută prin visuri de nopți veghiate de suflete mari.

Nu este pagină de istorie trăită între granițele prăbușitei monarhii să nu o fi început noi, să nu o fi continuat noi, să nu o fi terminat noi, ori și noi. Nu este un singur moment nici cultural, nici social, nici politic, în care noi să nu fi fost cei dintâi ori pentru cei dintâi. Ne-am amestecat vieța cu vieța neamului românesc și ne-am împărțit bucuriile și durerile lui. Am renunțat la totul și nu ne-am reținut nimic. Am jertfit totul și nu ne-am reținut nimic.

În panteonul nostru sunt mărețele figuri ale celor mai mari ai Ardealului. Ei prin închisori și pe câmpiile de luptă, ei prin lanțuri și prin revoluții desperate, ei prin școli dascăli iscusiți și tribuni grozavi în zile de turburare, călcați supt caii „husarilor“, loviți cu patul de pușcă, junghiați de baionetele jandarmilor străini.

Nici o singură dată nu ne-am retras din fața datoriei. Nici o singură dată steagul nostru nu s'a închinat nimănui. Nici o singură dată fruntea noastră nu a fost pătată nici de urma unei pete de rușne.

Puterea aceasta a fost în noi totdeauna, fășnind mai vigoasă, mai vie ca oricând, când era mai mult și mai greu pusă la încercare și puterea aceasta era în noi, pentru că era în noi credința lui Dumnezeu, care mută munții, care învie din morți în ziua învierii.

Noi nu lovim pe nimeni, noi nu atacăm pe nimeni, noi nu ne atingem de drepturile nimănui. Noi însă vom lovi fără încunjur și fără cruțare pe oricine nu ne lasă în pace, pe oricine ne face nedreptate. Noi vom avea atâta putere în noi să strivim supt greutatea noastră și să-i măturăm ca pleava pe acești nenorociți turburători ai unității liniștite a sufletului țării românești. Noi propovăduim pacea, noi însă nu suntem nici lași, nici infami să nu ne știm apăra credința, pentru că credem în ea cum credem în Dumnezeu, cum credem în învierea lui Hristos. Da, ne vom ști apăra credința, dacă voiți, riscând totul, chiar și vieața, pentru înfăptuirea marilor meniri ale bisericii și ale neamului.

Câtă neliniște chinuitoare nu ne turbură sufletele, văzând cum suntem tratați de mașter, cum suntem puși la o parte, cum suntem ignorați chiar și de cei cari ar avea toate motivele, ca să ne ajute, să ne sprijinească. Cum adecă, suntem noi mai puțin români, decât cei de altă lege? Este biserica noastră o biserică mai de rangul al doilea, pentru că nu are înalta fericire să țină legături cu niște greci ori cu niște bulgari? Se aștepta dela noi oare să spunem și noi, ca să ne facem ridicoli la conferința din Lausanne, că se turbură conștiința religioasă a neamului românesc, dacă se mișcă vre-un fir de păr din venerabila barbă a patriarhului grec din Fanar? Apoi cum? Să fie o mai mare greșală să amintești pe pontificele roman în biserică și să ții legături cu acela care e de un sânge cu tine, în Roma, leagănul tău de naștere, este șeful

religios alor 400.000,000 de creștini, printre cari toate, dar absolut toate neamurile latine.

Oare de când atâta dispreț pentru Franța catolică, pentru Italia catolică, pentru Spania catolică, pentru Portugalia catolică, pentru Belgia catolică și întreagă America de sud latină catolică, pentru retoromânii și istoromânii, pentru zecile de milioane de catolici americani și englezi — marii noștri aliați, cu cari am făcut și am câștigat războiul?

Și de când atâta dragoste pentru niște ruși cari ne-au tradat și ne cer Basarabia, pentru niște bulgari, cari lăcomesc la Dobroja, ori pentru un pumn de greci, cari de când s'au pomenit nu au trăit decât din mila altora și cu cari nu am avut nicicând nimic de împărțit, decât doar averile mănăstirilor închinată?

Dar nu vedem, fără multă filosofare, că acum e în plin proces de lichidare întreg ortodoxismul, cu infinitele schisme din biserica rusească, acest haos al tuturor neputințelor unui popor care ne urește de moarte? Nu vedem ce se petrece în biserica bulgară și cum jugoslavii au fost cu mult mai cuminți decât să mai susțină anachronismul unei noțiuni de biserică dominantă? De ce să ne palmuiți pe noi peste față, pentru că credem cu patru dogme mai mult decât Dvoastră? De ce să nu voiți să înțelegeți că legăturile cari noi le putem crea cu neamurile apusului prin faptul unității de credință, sunt cu mult mai prețioase pentru neamul românesc, decât toată adunătura incultă a unor călugări greci și bulgari nenorociți? Nu s'a simțit oare chiar la conferența de pace, și astăzi chiar, ce a însemnat pentru unguri legăturile strânse de ei cu catolicii italieni și chiar cu francezii?

Pentru ce nu ni-se îngăduie nouă, să ne apărăm cu fruntea sus țara printre sutele de milioane, cari ne-ar putea-o ajuta și să nu fim siliți să spunem aproape jumătăți de minciuni despre gingășia și delicateța cu cari ne strâng în brațe frații noștri, ca nu cumva să stricăm României? Câte uneltiri ungurești nu am zădărnicit noi și câte nu a zădărnicit cineva, pe care în loc să-l insultați cu suspiciuni copilărești, l-ați apropiat mai mult de sufletul românesc?!

Să nu ni-se mai vorbească de toleranță, de proverbiala toleranță. Fiți toleranți cu cine vă place, vă rugăm însă nu ne vorbiți nouă de toleranță. Noi în țara noastră nu suntem toleranți, cum nu poate fi vorba de toleranță — cel puțin față

de români. Noi avem exact aceleași drepturi, ca ori care român. Pe ce temeieri mi-se contestă? Pe ce temeieri ni-s'ar putea contesta? Toleranți ar putea fi numiți altcineva și cu teme și cu dreptate, nu Dvoastră cari ați vrea pe motiv de tradiții să cereți privilegiu, iar nouă pe motivul aceluiași tradiții să ne luați și drepturile cari le avem.

Lăsați-ne să fim atât de buni români, cum sunt francezi buni catolicii francezi, cum sunt italieni buni catolicii italieni, cum sunt americanii excelenți catolicii americanii. Noi credem, că suntem cei mai buni români și suntem mândri. Și vă rugăm apoi, că dacă vre-odată vre-o preacuvioasă față bisericcescă prin senat va cerca să insinue lucruri pe cari nici el nici Dvoastră nu le credeți, chemați-l la ordine și readuceți-l la realitate, ca să nu mai încurce lumea, care are altceva de lucru, decât să-și piardă timpul cu astfel de mici — răutăți.

În zilele învierii Domnului, curate și pline de mister și de pace întindem mâna tuturor celor cari ne-au greșit și ne-au amârit. Iertăm totul pentru înviere. În reflexele sublimе de lumină din privirile duioase ale celui înviat noi cetim aprobarea ținutei noastre și promisiunea ajutorului său. Lângă bătaile calde ale inimii tale dumnezeiești vom găsi toată tăria și tot curajul pentru înfăptuirea tuturor speranțelor, tuturor intereselor lui Isus în țara românească.

I. SALVIANUS.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

(III.)

II. Episcopia cumană.

§. 4. Înființarea ordinului.

Se apropiase timpul stabilit în Pronia lui Dumnezeu pentru săvârșirea operei principale din viața lui Dominic. Când, la 1215, cruciații îi deschid în triumf porțile orașului Toulouse, Dumnezeu îi trimite doi bărbați, de cari avea nevoie pentru a pune cele dintâi petri la temelie ordului său: primul era *Toma*, înzestrat cu darul vorbirii frumoase și cu moravuri amabile; al doilea era *Petru Cellani*, om bogat și cinstit, care dăruie lui Dominic propria sa casă, mare și frumoasă, așezată lângă castelul conților de Toulouse. Exemplul

lor e urmat de alți locuitori ai orașului, cari se alipiră de Dominic în casa dăruită de Cellani. La Toulouse, capitala ereziei, „sentina haereticae pravitatis”¹⁾, se întărise în gândul de a înființa un ordin pentru predicarea credinței, la Toulouse se pune temelia acestui ordin. Dominic era de 46 ani; împrejurul său avea 6 frați. El îi îmbracă cu habitul pe care-l purta el însuș: o tunică de lână albă, peste aceasta o cotă tot albă de in, peste care venia mantia și capuța neagră. Era uniforma clericilor regulari, pe care o păstra dela intrarea sa în capitolul de Osma. Mai pe urmă va modifica puțin uniforma.²⁾

Ordinul se întemeia cu ajutorul, conlucrarea și autoritatea episcopului de Toulouse, care era tot Fulco, cistercian râvnic, generos și energic. Scrisoarea lui din 1215, prin care dotează noul ordin, e prea interesantă pentru începuturile și scopul ordinului, pentru a putea fi trecută cu vederea. „In numele Domnului nostru Isus Hristos. Aducem la cunoștința tuturor de față și viitori că noi, Fulco, prin harul lui Dumnezeu smerit ministru al scaunului de Toulouse, voind să stărpim erezia, să alungăm vițiile, să învățăm pe oameni regula credinței și să-i aducem la moravuri bune: înființăm ca *predicatori* în dieceza noastră pe fratele Dominic și pe tovarășii săi, cari și-au propus să meargă în *sărăcie evangelică*, pe jos și ca *religioși*, *predicând cuvântul adevărului*, și, fiindcă lucrătorul e vrednic de hrana sa și că nu trebuie să legi gura bouului care treeră, dar dimpotrivă celce predică evangelia, trebuie sa trăiască din evangellie, voim ca fratele Dominic și tovarășii săi, *semănând adevărul* în dieceza noastră, să culeagă într'însa și cele trebuincioase pentru traiul lor. Dreptaceea, din înțelegere cu capitolul bisericii sf. Ștefan și cu tot clerul din dieceza noastră, le adseriem pentru totdeauna, lor și tuturor acelora pe cari râvna Domnului și mântuirea sufletelor li va lega în acelaș fel de *oficiul predicării*, a șasa parte din dijmele de cari se bucură bisericile noastre parohiale, pentru a le sluji la nevoile lor și a se putea odihni din când în când după ostenele lor... Căci fiind orânduit prin drept, că o anumită parte din dijme trebuie dată săracilor, suntem fără îndoială datori a admite la împărțire pe aceia cari *îmbrățișează sărăcia* lui Isus Hristos, cu scopul de a îm-

1) Hefele, op. cit.; V, 763.

2) Lacordaire, op. cit., 120.

bogăți lumea cu pilda lor și cu darul ceresc al învățaturii: așa că aceia dela cari primim lucrurile spirituale, să primească dela noi, direct sau indirect, lucrurile vremelnice. Dat la 1215 dela întruparea Domnului, sub domnia peste Francezi a regelui Filip, și contele de Montfort ținând principatul Tuluzei¹⁾

Fulco, plecând la Roma pentru a lua parte la sinodul ecumenic al 12-lea (Lateran IV), luă cu sine și pe Dominic, care trebuia să dobândească dela pontificele roman aprobarea ordinului său. Sinodul, deschis la 11 Nov. 1215, a hotărât, între altele, cu privire la înființarea ordinelor, următoarele: (cap. 13) „Pentru ca deosebirea prea mare a ordinelor să nu dea prilej la încurcături neplăcute în biserică, hotărâm ca de acum înainte nimeni să nu mai născocoască un ordin nou. Cine vrea să se facă monah sau să înființeze o mănăstire nouă, trebuie să între în unul din ordinele aprobate sau să primească una din regulele aprobate²⁾ Era deci firesc ca, la cererea aprobării, Inocențiu III să sfătuească pe Dominic a introduce în ordinul său una din regulele existente, conform decretului dat în sinodul ecumenic. Intors din Roma în primăvara anului 1216, Dominic se hotărăște cu tovarășii săi să primească regula canonicilor augustinieni cu adausele sfântului Norbert, întemeietorul ordinului premonstrătean. De altminteri, Dominic cunoștea Regula sfântului Augustin de când se făcuse canonic regulat la Osma: afară de aceasta, Regula sfântului Augustin nu era decât un simplu expozeu al datoriilor *fundamentale* ale vieții regulate, așa că între aceste rame atât de largi, puteau să încapă foarte bine particularitățile pe cari voia să le imprime ordinului său. La întoarcerea sa din Roma, sfântul întemeietor găsi 15 frați la Toulouse, în loc de 6, câți lăsase. Încurajați și mângăiați, ei pleacă la Notre Dame de Prouille, unde-și iau de comun acord hotărârea de mai sus cu privire la regula ordinului. Într'aceea, din dania lui Fulco se clădia cea dintâiu mănăstire lângă biserica sfântului Roman, când, la 16 Iulie 1216, moare la Perugia marele Inocențiu III, după un pontificat glorios de 18 ani, 6 luni și 8 zile. După un scurt interregnum de 2 zile, tronul pontificelui universal e ocupat de Cencio Savelli, sub numele de Honorius III, ales la Perugia, 18 iulie 1216.

¹⁾ Lacordaire, 120—2.

²⁾ Hefele, op. cit., V 791. Decretul trecuse în vechiul *Corpus iuris*: c. 9. x. de religiosis (III, 36).

Ingrijorat de soarta ordinului, Dominic trece Alpii, pentru a treia oară, și obține la Roma dela noul Pontifice *confirmarea solemnă a ordinului său prin două bule, date amândouă în ziua de 22 Dec. 1216*. Bula întâia, iscălită de Honoriu III și de 18 cardinali, se îndreaptă către „Dominic, prior la sf. Roman din Toulouse, și frații de față și viitori, cari profesază *vieța regulară*“, fără a se preciza numele noului ordin; mai jos se hotărăște ca „*ordinul canonic*, înființat în această biserică din inspirația lui Dumnezeu și după *Regula sf. Augustin*, să se păzească acolo în veci neatins“. ¹⁾ Cum vedem, nici numele nu e precizat, nici scopul; mai ales despre scopul principal — predicarea cuvântului lui Dumnezeu — nu se face nici o mențiune. Se pare că, după primirea bulei, Dominic a intervenit în aceeași zi la papa pentru precizarea punctelor rămase obscure, căci în aceeași zi Honoriu îi dă o altă bulă mai scurtă, dar mult mai însemnată: „Honoriu episcop, servul servilor lui Dumnezeu, către iubitul fiu Dominic, prior la sf. Roman din Toulouse, și către frații tăi cari au făcut și vor face profesiunea vieții regulate, salutare și binecuvântare apostolică. — Considerând că frații *ordinului tău* vor fi *luptătorii credinței și lumini adevărate ale lumii*, întărim *ordinul tău* cu toate fondurile și posesiunile sale de față și viitoare, și luăm sub puterea și ocrotirea noastră *ordinul însuș* cu toate bunurile și drepturile sale“. ²⁾ Aici nu mai e vorba de regula sfântului Augustin, ci de „*ordinul lui Dominic*“, de unde s'a derivat numele de *ordin dominican* sau *dominicanii*; și scopul e mai precizat: *ordinul lui Dominic* trebuie să *lupte pentru credință și să fie adevărata lumină a lumii*. Era, desigur, un succes; dar el voia mai mult. Încă la 1211, Dominic se numia „frate predicator“, nume imprimat chiar în sigilul său ³⁾; același nume voia să-l dea și noului său așezământ: „*ordinul fraților predicatori*“; el vrea *frați*, adică monahi, călugări: el vrea *totodată predicatori*, adică apostoli; aceasta însă era o inovație, un ordin nou: iată greutatea. După o muncă de o lună la Roma, Dominic reușește pe deplin în realizarea planului său; dovadă bula lui Honoriu III din 26 Ian. 1217; „Honoriu episcop, servul servilor lui Dumnezeu, către iubiții săi fii priorul și frații dela sf. Roman, *predicatori* în țara Tuluzei, salutare

¹⁾ Lacordaire, op. cit., pag. 150—4.

²⁾ Idem, ibid., pag. 154.

³⁾ Pecetea pe un act din 21 Iunie 1211, ibid. pag. 154—5.

și binecuvântare apostolică". Scopul e precizat prin următoarele cuvinte: „Mistuiți înăuntru de un foc sacru, voi revărsați împrejurul vostru un parfum binefăcător, care îmbucură sufletele sănătoase și vindecă pe cele bolnave: voi le dați, ca niște buni medici, mandragora spirituală, care le ferește de sterilitate adevărată le dați *sămânța cuvântului tui Dumnezeu, încălzită printr'o elocvență salutară... Ateți neînvinși ai lui Hristos, voi purtați scutul credinței și coiful mântuirii, fără a vă teme de ceice pot ucide corpul; voi întrebuițați cu mărinimie împotriva dușmanilor credinței *acel cuvânt al lui Dumnezeu, care pătrunde mai adânc decât cea mai ascuțită sabie*". La urmă îi îndeamnă mășcător „de a relua *evangelia oportune, importune*, și de a împlini datoria de *evangelisti*", rămânând statornici până la sfârșit.¹⁾*

§. 5. Magister sacri palatii. — *Dispersio fratrum.*

Cu strălucitul succes obținut la Roma, Dominic s'ar fi putut întoarce la ai săi, dacă postul-mare nu l-ar fi oprit în centrul creștinismului. El se folosi de acest prilej pentru a exercita oficiul de *predicator* în capitala lumii creștine, explicând epistolele sfântului Paul chiar în palatul papal, în fața unui mare auditoriu. Văzând foloasele acestor predici, Honoriu III înființă *oficiul de predicator al sfântului palat*; Dominic fu cel dintâiu „*magister sacri palatii*“, sarcină ce va trece de acum ca sfântă moștenire la fiii săi. Cu timpul, drepturile și datoriile acestui „magister“ s'au mărit simțitor: din predicator și învățător ce avea la Vatican o școală de teologie populară, „magister sacri palatii“ a devenit teologul papii, cenzorul universal al cărților ce se tipăresc sau introduc în cetatea eternă, singurul care dă gradul de doctor la universitatea romană, alegătorul aceluia cari predică la serbători mari înaintea sfântului părinte: funcțiuni trecute succesiv dela un fiu al sfântului Dominic la altul.

La Roma a făcut cunoștința bătrânului cardinal Ugolin, care mai pe urmă va ajunge papă și va avea legături de strânsă prietenie cu Dominic. În casa lui Ugolin s'a întâlnit cu tânărul Guillem de Montferrat, care venise în cetatea papilor pentru sărbătoarea Paștilor și care va depune mai pe urmă următoarea mărturie privitoare la această epocă din

¹⁾ Lacordaire, 155—7.

vieța sfântului: „Sunt aproape 16 ani de când mă dusesem la Roma pentru a petrece acolo postul-mare; papa care domnește acum și care atunci era episcop de Ostia, mă primise în casa sa. În acea vreme, fratele Dominic, întemeietorul și întâiul măestru al ordinului predicatorilor, era la curia romană și vizita adesea pe monseniorul episcop de Ostia. Aceasta mi-a dat prilej să-l cunosc; conversația lui mi-a plăcut și am început să-l iubesc. Deseori vorbiam despre lucruri privitoare la mântuirea noastră și a altora, și mi-se părea că n'am văzut nici odată un om mai religios, cu toate că m'am întâlnit adesea în viața mea cu oameni religioși; dar nici unul nu mi-s'a părut cu un zel atât de mare pentru mântuirea neamului omenească. Eu am plecat în acelaș an la Paris spre a studia teologia, căci mă înțelesesem cu dânsul ca, după doi ani de studiu și după așezarea definitivă a ordinului său, să mergem împreună spre a lucra la întoarcerea păgânilor cari sunt în Persia și în părțile septentrionale¹⁾. Cumanii deci și ceilalți păgâni din imperiul corazmian îi inspirau iarăș planuri nouă de muncă apostolică.

În sfârșit, după serbătorile Paștilor, Dominic se putu întoarce cu mângâiere în suflet la frații săi din Toulouse. Erau 16: opt francezi, șapte spanioli și un englez; între cei șapte spanioli era și fratele lui Dominic, fericitul Mannes, care a murit la 1230 și a fost înmormântat la Gumiel d'Izan, în Castilia.²⁾ După ce i-a pregătit la apostolatul ce-i aștepta, în liniștea sfântă a mănăstirii sfântului Roman din Toulouse, patriarhul îi adună pe toți la Notre Dame de Prouillie, unde le primi voturile solemne și de unde-i trimise în lume spre a mântui suflete și spre a întemeia mănăstiri pentru a forma alți apostoli. E un spectacol extraordinar: cei dintâi dominicani pleacă pe jos în lume, fără bani, fără mijloace omenești, cu misiunea de a predica și de a înființa mănăstiri; și toți pleacă bucuroși; numai Ioan de Navara, care trebuia să plece la Paris, n'a voit să pornească fără bani; Dominic îi întinse atunci niște bani, plângând că un frate predicator n'are încredere oarbă în Providența lui Dumnezeu.

Trei orașe guvernau atunci Europa: Roma, Bolonia și Paris; Roma, prin locțiitorul lui Isus pe pământ; Bolonia și Parisul, prin universitățile lor, unde se aduna tineretul din

1) Actele din Bolonia, depozitia a doua: Lacordaire, 161.

2) Martirologiul dominican, la 30 Iulie.

toate țările și națiunile lumii civilizate. Aceste trei orașe trebuiau cucerite de ordinul sfântului Dominic. La Paris trimise trei frați francezi, trei spanioli și pe singurul englez pe care-l avea; Roma și Bolonja erau rezervate pentru sfântul patriarh și un frate francez. Dar Dominic nu putea părăsi nici Tuluza, unde era întâia mănăstire a fraților predicatori; nici Prouille, unde înfloria conventul de femei; nici Spania, care era patria lui. Lăsând deci doi frați la Prouille, doi la Toulouse, și trimițând patru în Spania, Dominic, întovărășit de Ștefan din Metz, pleacă pe jos la Roma, unde Honoriu III (1216—1227) îi dăruiește biserica și mănăstirea în ruine a sfântului Sixt. Cu încredere nețărmurită în Dumnezeu, el începe repararea mănăstirii; într'aceea predică în bisericile Romei; numărul învățăceilor se măria neconținut; ei locuiau în partea isprăvită a clădirii, iar restul se construia mai departe; conventul nu avea nici un venit: frații trăiau din cerșit. După trei luni, Dominic avea până la o sută de frați. În luna a patra însă, papa hotărî ca la sfântul Sixt, sub dealul Coelius, să se adune diferite călugărițe cari rătăceau prin cetatea eternă în prea mare libertate, trebuind să primească aici regula sfântului Dominic; în schimb, Honoriu III dăruiește fraților predicatori mănăstirea sfânta Sabina, pe dealul Aventin, chiar lângă palatul papal. Frații se mutară deci la Sfânta-Sabina, iar Sfântul-Sixt deveni mănăstire de dominicane. Numărul călugărițelor trecu în scurtă vreme peste o sută.

Mănăstirea dominicană dela Sfânta-Sabina primi încurând o înaltă vizită. Ivo de Odrowaz, ales episcop de Cracovia, veni la Roma împreună cu nepoții săi *Hiacint*, canonic la catedrala din Cracovia, și *Ceslaus*, prepozitul bisericii din Sandomir; cu dânșii mai erau Enric din Moravia și Hermann Teutonicul. Acești patru însoțitori ai lui Ivo se făcură dominicani la Sfânta-Sabina, primind haina ordinului chiar din mâna sfântului Dominic. După ce au fost inițiați în regulă și pregătiți pentru apostolatul ce-i aștepta, episcopul Cracoviei îi ia cu sine înapoi. Trecând prin vechiul Noric, ei predică cu mare succes în Friesach și înființează o mănăstire, lăsând acolo, după o muncă de 6 luni, pe Hermann Teutonicul. Ceilalți urmând pe episcopul Ivo la Cracovia, acesta le dăruie o casă de lemn a episcopiei pentru mănăstire; astfel se înființă mănăstirea dominicană din Cracovia. Ceslaus întemeiează mai pe urmă mănăstirea din Praga și pe cea din Breslau, iar Hiacint

înființă mănăstirea din Chiew, în centrul celor desbinați de Roma.

În Bolonia, începutul a fost destul de slab; mica colonie trimisă de sf. Dominic dobândi o casă și o biserică cu titlul Sfânta-Maria-de-Mascarella. Totul se schimbă însă, când, la 21 Dec. 1218, apare în Bolonia fratele Reginald, fost profesor celebru la universitatea din Paris și decan al canonicilor din Orléans. Elocvența lui sacră făcea minuni: preoți, jurisperșii, profesori și elevi universitari intrau la întrecere în ordinul care până acum fusese necunoscut sau desprețuit. Mănăstirea fiind prea mică, episcopul le dăruie biserica Sfântului-Neculae; capelanul bisericii se făcu dominican, iar frații se mutară aici în primăvara anului 1219.

§. 6. Întărirea fraților. — Ultimele dispoziții.

După cele dintâi descălecări ale noului ordin, marele întemeietor întreprinde o vizită generală a mănăstirilor. El trece, prin Franța de sud, în patria sa, pe care n'o văzuse de atâția ani, și unde era acum o mănăstire la Madrid, înființată de Petru din Madrid, unul din cei trimiși de Dominic în Spania. El o prefăcu în mănăstire de femei, ridicând în schimb o mănăstire de bărbați în Segovia, nu departe de Osma, una din cetățile principale ale Castiliei. Astfel avem până acum trei mănăstiri de femei întemeiate de Dominic în persoană: Prouille, Roma și Madrid. Din Spania se coboară în Franța de sud, unde întărind pe frații din Toulouse, ia cu sine pe Bertrand de Garigue și pleacă la Paris. Aici primește în ordin pe tânărul Guilelm de Monteferrata, pe care-l cunoscuse la Roma, la cardinalul Ugolin, și care-i făgăduise că se va face dominican după doi ani de teologie la Paris. Tot aici, Dominic își lărgește planul, trimițând frați la Limoges, Reims, Metz, Poitiers și Orléans, spre a predica evanghelia și a înființa mănăstiri. De la Paris se întoarce în Bolonia, de unde trimite frați la Milano și Florența pentru a forma și acolo centre de activitate apostolică. Pe la sfârșitul anului 1219 pleacă, pentru a cincilea oară la Roma. Astfel, în preajma anului 1220, sfântul patriarh se putea uita în urmă cu mulțămire sufletească și cu adâncă recunoștință față de Dumnezeu: ordinul său prinsese rădăcini în Franța, Italia, Spania, Germania și Polonia.

Voind să mai pună ultima mână de legislator la opera sa, Dominic convoacă, pentru Rusaliele 1220, *întâiul capitol*

general, la Bolonia. Ce privește înălțătoare de a vedea pe marii bărbați ai Bisericii în genunchi înaintea locșitorului lui Isus pe pământ, cerând lumina, sfatul și ocrotirea lui pentru opere așa de mari ca aceea a înființării și răspândirii unui ordin universal, operă care întrece toată măreția unei împărății din această lume! Așa-l vedem și pe Dominic la Viterbo înaintea papii, care-l mângăie, îl îmbărbătează, îi mulțumește pentru binele ce-l aduce Bisericii prin ordinul său. Și ca să văză și alții cât de mult ține la noul ordin, Honoriu III scrie, la 20 Martie 1220, către poporul din Madrid, la 23 Martie către credincioșii din Segovia și la 24 către cei din Bologna, mulțumindu-le tuturor, el Capul Bisericii, pentru dragostea cu care au primit pe frații dominicani și recomandându-i și pe viitor; la 6 Maiu îi recomandă prin cuvinte duioase arhiepiscopului de Tarragona; iar la 12 Maiu, *papa învoește călugărilor din celelalte ordine a se uni cu frații dominicani pentru a exercita împreună ministerul predicățiunii*.¹⁾ Aici trebuie căutat începutul congregățiunii care purta mai pe urmă numele de „*fratres peregrinantes*“²⁾

Despre hotărârile adunării generale din Bologna știm următoarele: 1. Dominic a propus ca ordinul să se lapede de proprietate, pentru a trăi din pomană; capitulul a aprobat aceasta, hotărând ca fratele predicator să nu poșadă altceva decât virtușile sale; 2. Dominic a cerut ca părinții capitulului să-l desărcineze de oficiul guvernării, pentru a putea pleca la *Cumani*, el spusese mai înainte fratelui Paul din Veneția: „Dupăce vom fi orânduit și format ordinul nostru, vom merge la *Cumani*, le vom predica credința lui Hristos și-i vom câștiga pentru Domnul“³⁾; capitulul însă nu i-a primit demisia, alegându-l din nou „magister generalis“: 3. În schimb, Dominic a obținut consimțământul părinților pentru înființarea unei dregătorii nouă prin instituirea *definitorilor*, cari, la capitule generale, vor avea puterea de a regula afacerile ordinului și chiar de a depune pe magistrul general în caz de prevaricație; statutul a fost aprobat mai pe urmă de Inocențiu IV

¹⁾ Lacordaire, op. cit., pag. 266.

²⁾ Cf. G. Schmidt, *Romano-catholicii per Moldaviam episcopatus et rei-romano-catholicae res gestae* (Budapest 1887) 14, nr. 5.

³⁾ Actele din Bulogna, depozitiunea lui Paul din Veneția, nr. 3, Lacordaire, op. cit., pag. 269.

(1243—1254); 4. În sfârșit, capitulul a mai hotărât de a se ținea capitul general în fiecare an la Paris sau Bologna. Atâta știm despre întâiul capitul general al dominicanilor.

După ce a cutreerat apoi aproape toată Lombardia pe jos ¹⁾ cum obișnuia să-și facă toate călătoriile sale apostolice, Dominic pornește a șesea și ultima oară la Roma, unde Honoriu III îi dădu mai multe diplome pontificale, arătând din nou cât de mult ținea la ordinaul fraților predicatori. Aici s'a întâlnit pentru ultima oară cu vechiul său prietin, arhiepiscopul Fulco al Tuluzei, cu care a încheiat un contract menit să ne arete că întemeietorul ordinului înțelegea sărăcia astfel ca *individuii* ordinului să n'aibă proprietate, rămânând ca *mănăstirile* sau comunitățile să poată poseda.²⁾

La Rusaliile anului 1221, 30 Maiu, se ținu sub prezidenția sfântului patriarh, al *doilea capitul general* la Bologna. Din actele acestui congres a ajuns la noi numai *împărțirea ordinului în provincii*. S'au stabilit opt provincii: Spania, Provensa, Franța, Lombardia, Roma, Germania, Ungaria și Anglia.³⁾ Afară de Ungaria și Anglia, celelalte 6 provincii cuprindeau în această epocă vre-o 60 de mănăstiri, înființate în mai puțin de 4 ani. Cele două provincii din urmă, Ungaria și Anglia, nu văzuseră încă nici un dominican; ele sunt întemeiate acum: Dominic trimite acum întâia oară frați în aceste țări spre a predica și întemeia mănăstiri.⁴⁾ Cu aceasta se sfârșește uriașa operă a marelui organizător. Știind că i-se apropie sfârșitul, el pleacă în Veneția spre a se întâlni cu prietinel și protectorul ordinului său, cardinalul Ugolin, care se afla acolo în calitate de delegat apostolic. Recomandându-i ordinul și luându-și rămas bun dela dânsul, Dominic se întoarse la Bologna, unde se îmbolnăvi greu și unde-și dete curatul său suflet, încărcat de merite, în ziua de 6 August 1221, la amiază, într-o Vinere, după ce a îndemnat părintește pe frații săi la statornicie în

¹⁾ În Cremona s'a întâlnit cu sf. Francisc de Assisi, vorbind mult împreună.

²⁾ Contractul reciproc e datat din Roma 17 Aprilie 1221 și poartă iscălitura și pecetea lui Dominic: «Sigilul lui Dominic, ministrul predicățiunilor», Lacordaire, 288—9.

³⁾ Dr. Nik. Pieffer, *Die ungarische Dominikanerordensprovinz* (Zürich 1913) 15—7, unde se dau izvoarele. La 1228 s'au mai înființat 4 provincii: Polonia, Scandinavia, Grecia, Palestina.

⁴⁾ Idem, *ibid.*, pag. 1711.

păzirea regulei și a iubirii frățești. Ugolin, ajuns papă sub numele de Grigoriu IX (1227—1241), l-a trecut în numărul sfinților, la 1234, după ce toată Europa îl venera ca sfânt.

§. 7. Constituția ordinului dominican.¹⁾

1. Sfântul Dominic pune la temelie așezământului său fundamentul obștesc al oricărui ordin propriu zis: *votul sărăciei, al curăției și al ascultării*. La această bază comună, Dominic mai adaugă și el *sfintele obiceiuri monastice* existente până atunci: *organizarea rugăciunii*, unde intră și recitarea oficiului divin (breviarium), cu scopul de a lăuda pe Domnul și a face ca dominicanul să fie un bărbat al rugăciunii, cu mintea și inima înălțată spre Dumnezeu; dar sfântul patriarh a mai voit ca rugăciunea să meargă mână în mână cu spiritul de pocăință și severitate monahală: de aici *organizarea abstenenței și a postului*; abstenența de carne trebuie să fie veșnică și în toate mănăstirile fără nici o excepție²⁾; postul impus de legislatorul ordinului e postul monastic de 7 luni (14 Sept.—Paști) și, în timpul anului, Vinerile și vigiliile Maicii Domnului și cele ale apostolilor: menite toate, ca și rugăciunea, să deslege sufletul de lanțurile materiale și să-l înalțe spre sfere mai înalte; la acelaș scop duce și *organizarea tăcerii*, pe care sfântul Antonin o numește „părintele dominicanilor”: „*silentium pater predicatorum*”; la aceasta se mai adaugă așa numitul *capitul al vinei* (capitulum culpae), cu scopul de a veghea asupra observării regulelor: superiorul mănăstirii trebuie să adune cât mai des, și dacă se poate chiar în fiecare zi, pe supușii săi și acolo, în fața fraților, fiecare trebuie să mărturisească în public până la cele mai mici abateri dela regulă și să primească dojana superiorului cu pocăința prescrisă. Până aici nu e nici o inovație.

¹⁾ Henri-Marie Iweins, ord. praed., *L'ordre des frères-prêcheurs* (Louvain 1882) partea I. pag. 1—29. — Lacordaire, op. cit., pag. 137—148. — Otto Schmid, *Dominicus*, in *Wetzer und Weltes's Kirchenlexikon*²⁾, III (Freiburg 1, Br. 1884) col. 1936—42: *Geschichte und Verfassung des Ordens*. — I. Marx, *Lehrbuch der Kirchengeschichte*²⁻³, (Trier 1906) 418—9. — *Mémoire pour la défense des Congrégations* (Paris 1880) 125—8: *Les dominicains*.

²⁾ Abstragem aici de dispensele papale (Leo XIII) de mai târziu.

Voind însă ca așezământul său să fie un ordin de *predicatori*, sfântul Dominic era convins că mijlocul cel mai bun pentru o atare menire este o *erudiție temelnică*; de aceea ordinul său e cel dintâiu care vorbește în Regula sa expres despre *studiu*, ca de un mijloc indispensabil pentru misiunea de predicator. E caracteristic în această privință faptul că în fiecare mănăstire trebuie să profeseze un *lector* (profesor), ale cărui prelegeri trebuie să le asculte toată mănăstirea, chiar și priorul, admitându-se la ele și externii. Pentru ușurarea studiului s'a introdus *principiul unei dispense largi dela regulile mănăstirești din partea superiorului.*¹⁾ Munca manuală, pe care o găsim prescrisă de fundatorii ordinelor monastice atât în orient cât și în apus, e înlocuită în noua legislație prin *munca intelectuală* sau studiu, care e, la dominicani, o obligație expresă și severă, nu numai pentru novici, dar și pentru ceilalți religioși de orice vârstă și rang: dominicanul trebuie să fie nu numai un *călugăr*, dar și un bărbat *învățat*.

2. Pe lângă inovația din urmă în viața monastică, legislatorul ordinului dominican a mai făcut una radicală: *a unit viața monastică a călugărilor cu viața apostolică a clerului secular*. Dominicani trebuie să *predice cuvântul lui Dumnezeu și să mântuească sufletele altora*: acesta e scopul principal al ordinului. *Călugărul*, ca atare, trebuie să lucreze la mântuirea sufletului său, tinzând la perfecțiunea pe care o profesază, pe când *apostolul*, ca atare, trebuie să lucreze la mântuirea *altora*. După frumoasa concepție a lui Dominic, viața călugărească în ordinul său e numai un mijloc pentru dobândirea scopului principal: predicarea evangheliei și mântuirea altora; ea se orientează și se modifică dupăcum cere scopul principal. Aici e motivul pentru care munca manuală e înlocuită prin studiu, fără care nu se poate realiza apostolatul adevărului; acesta-i motivul pentru care constituția dispensează adesea dela observarea unor reguli monahale în folosul studiului, al predicării și al mântuirii altora. Astfel sfântul Dominic hotărăște: „Fiecare superior are în mănăstirea sa puterea de a dispensa pe frați dela îndatoririle obștești, când va crede de cuviință, mai ales în lucrurile cari ar împiedeca studiul sau predicarea sau binele sufletelor, ordinul nostru fiind înființat dela început și în chip deosebit pentru *predicarea*

¹⁾ Pfeiffer, op. cit., pag. 5.

*cuvântului lui Dumnezeu și pentru mântuirea sufletelor, și toată sânguința noastră trebuind să tindă neîncetat spre folosul sufletesc al aproapelui*¹⁾). Pentru aceasta s'a hotărât ca oficiul divin să se reciteze în biserică scurt și fără trăgănări, pentru a nu lua din timpul studiului; ca frații în călătorie să fie dispensați de posturile *regulare*; tot așa dominicanii vor putea mânca carne când sunt afară de zidurile mănăstirii; tăcerea nu e absolută; comunicația cu străinii e permisă chiar în interiorul mănăstirii, afară de femei; un anumit număr de studenți vor fi trimiși la cele mai însemnate universități, unde vor fi promovați la gradele academice; dominicanii înșiși vor ține școli cât de bune. Toate aceste constituțiuni tind la adaptarea vieții monahale la viața apostolică.²⁾

3. Din punct de vedere administrativ, fiecare convent (mănăstire) se va governa de un *prior conventual*; fiecare provincie, printr'un *prior provincial*; ordinul întreg, printr'un singur cap, care a primit numele de *magistru general*. Conventul alege pe priorul conventual; provincia, reprezentată prin priorii conventuali și câte un deputat din fiecare convent, alege pe priorul provincial; ordinul întreg, reprezentat prin priorii provinciali și câte doi deputați din fiecare provincie, alege pe magistrul general; pe acesta îl confirmă papa, iar magistrul general la rândul său confirmă pe priorii provinciali și aceștia pe cei conventuali. Funcțiunile acestea nu sunt perpetue *quoad subiectum*.

La aceasta se adaugă congresele numite în limba monastică *capituluri*. Capitulum general trebuie să contrabalanseze puterea magistrului general, iar capitulum provincial pe aceea a provincialului; priorul conventual e încunjurat de sfetnici.

Astfel a combinat Dominic libertatea supușilor cu autoritatea superiorilor, ferind pe cei dintâi de laxism și destrăbălare, iar pe cei din urmă de opresiune și despotism, capitulum controlând și judecând gestiunea superiorilor. Intre limitele regulei sale, dominicanul se bucură de o autonomie desăvârșită, care nu e stânjenită de nici o formație sau direcție uniformă și absolută. El își păstrează toată fizionomia individuală, și nimic nu seamănă așa de puțin cu un dominican,

1) Constituțiunile ordinului fraților predicatori, Prolog, nr. 3.

2) Lacordaire, op. cit., pag. 142—3.

din punctul de vedere al personalității atât în privința cugetării cât și în privința limbajului și a apucăturilor.¹⁾ Din această combinare măiastră a libertății cu autoritatea se explică de ce ordinul dominican a trecut prin toate veacurile, unul și acelaș, până la noi, pe când alte ordine vechi au fost reformate și împărțite în diferite ramuri.²⁾

2 Provincia ungară a dominicanilor.

Ungurii s'au creștinat pe la anul 1000, sub domnia lui Ștefan cel Sfânt (1000—1038), care a primit dela papa, din pricina activității sale apostolice, coroana și titlul de *rege apostolic*. Vieața catolică primi un avânt puternic prin înființarea unui însemnat număr de episcopii, cari atârnavu de cele două arhiepiscopii de strigoniu (Gran) și Kalocsa; avântul creșcu prin introducerea ordinelor religioase și prin înființarea mănăstirilor. Benedictinii sunt cei dintâi religioși în Ungaria; centrul lor era renumita abație Pannonhaima (Martinsberg), începută de principele Geysa și sfârșită de Ștefan cel Sfânt. Prin desul contact cu străinătatea, mai ales cu Franța, se introduseră încurând și ordinele mai nouă. Astfel premonstrătenii sub Ștefan II (1116—1131) și Cistercienii sub Bela III (1183) primesc aceleași privilegii pe cari le aveau și în Franța. Ordinul fraților mai mici (fratres minores) ai sfântului Francisc de Assisi n'a înțrât în Ungaria decât la 1228, după stabilirea dominicanilor.³⁾

Înființarea provinciei ungare a ordinului predicatorilor a fost hotărâtă de sf. Dominic în al doilea congres general al ordinului, Bolonia 30 Maiu 1221, înțelegându-se prin *provincia ungară* tot pământul ocupat de Dalmația, Bosnia, Serbia, Croato-Slavonia, Carniolia, Stiria și Ungaria propriu zisă cu părți din principatele de mai târziu ale Românilor. Cu aducerea la îndeplinire a acestui plan, sf. Dominic însărcină, la al doilea congres general, pe renumitul ungar Paulus Hungarus din Bologna, pe care unele documente îl țin de *fericit* — *beatus* — din pricina virtuților sale. Venit de tânăr la uni-

¹⁾ Mémoire pour la défense des congregations religieuses (Paris 1880) 126.

²⁾ Lacordaire, op. cit., pag. 143—5.

³⁾ Chronica Anonyma fratrum minorum Germaniae, ed. Carey, Analecta franciscana, I Quaracchi 1885) 288.

versitatea din Bolonia spre a se lumina și încălzi la acest focar de știință, după sfârșitul studiilor sale talentatul ungar nu se mai întoarce în patrie, ci devine profesor de drept în aceeași universitate, făcând cinste țării sale atât prin renumele cât și prin lucrările sale juridice, fiind socotit și astăzi ca cel mai mare jurist ungar din aceea epocă. Ca profesor universitar, Paul ajunsese încurând în contract cu dominicanii stabiliți în Bolonia dela începutul anului 1218. Urmând inclinarea inimii sale, precum și pilda atâtor elevi și profesori, el devine dominican, pe la sfârșitul anului 1218, când sosise în Bolonia înfocatul dominican Reginald, fost și el profesor la universitatea din Paris. De fapt, în documentele mănăstirii din Bolonia găsim pe „fratele Paulus de Ungaria, doctor” în șirul celor dintâi dominicani, notându-se expres că el e între „fratres primitivi conventus Bononiensis”¹⁾. Sfântul Dominic era așa de convins de prudența și destoinicia lui, încât, la 1219, îi dădu greaua însărcinare de a înființa o mănăstire de femei în Bolonia.²⁾ În Ianuarie 1221 îl găsim *prior* în Bolonia la conventul „beati Nicolai de Braida”³⁾. Pentru frații săi dela conventul Sfântului Neculae compuse o carte foarte însemnată în felul ei, anume un manual pentru confesori, care a servit ca temelie pentru manualele de mai târziu.⁴⁾

Paulus Hungarus era deci o personalitate bine cunoscută și în lume și în ordin, când — la 1221 — fu destinat să plece în Ungaria ca viitor provincial al mănăstirilor ce le va înființa acolo. La începutul lui Iunie 1221 îl vadem în drum spre patria sa, însoțit de patru tovarăși în apostolat. Ei se opriră la *Raab*, întâiul oraș episcopal ce cădea în drumul lor,⁵⁾ unde apariția lor în haină albă și mai ales predica excitată curiozitatea și concursul poporului. Numărul lor se mări cu trei noiți. Neputând însă deocamdată înființa o mănăstire, cei opt dominicani trecură în Panonia propriu zisă, pătrunzând tot mai adânc în Ungaria spre *Vesprim* și *Alba-Regalâ*: „inde

1) Dr. Nik. Pfeiffer, Die ungarische Dominikaneordensprovinz (Zürich 1913) 20, nota 26.

2) Idem, ibid., pag. 19—20, Doc. Nr. 2, pag. 146—7.

3) Idem, ibid., pag. 20—1, Doc. Nr. 3, pag. 147—8.

4) Idem, ibid., pag. 19.

5) Constituțiunile ordinului dominican (Dist. II, cap. XII, text. III) poruncesc ca frații predicatori să se prezinte episcopului diecezan, înainte de a începe misiunea lor.

— din Raab — procedentes venerunt in civitatem Vesprimensem et inde Albam“, cum cetim în „Commentariolum de provinciae Hungariae originibus“, scris la 1259.¹⁾ Aici, în Alba-Regală (Székesfehérvár, Stuhlweissenburg), cetatea în care se încoronau regii Ungariei, Paulus Hungarus înființă întâia mânăstire dominicană în Ungaria,²⁾ mânăstire-mamă, din care vor porni încurând fiii sfântului Dominic și în părțile noastre. Înființarea mânăstirii cade pe la 1221—1222; pe la 1223 exista deja o mânăstire dominicană în Ungaria, al cărei prior era fratele Teodoric, după cinci ani episcop al Cumanilor.³⁾

Crescând în Alba-Regală numărul fraților, Paulus Hungarus trimise predicatori mai întâiu în ținuturile slavone de sub coroana sfântului Ștefan spre a întoarce pe erețicii (bogomilii) și schismaticii din acele părți; aici, după multe suferințe și prigoniri, reușiră să convertească „pe mulți dela erezie la adevărata credință și dela schismă la unitatea Bisericii“⁴⁾. Apoi, aducându-și aminte de voința sfântului Dominic, frații aleg o seamă de predicatori distinși în virtute și-i trimit la Cumanii păgâni, „qui nullam Dei omnino notitiam habuerunt“⁵⁾ Astfel începe misiunea cumană a dominicanilor.

Dr. IOAN FERENȚ.

Pagini de apologetică.

Poezia naturii.

Urcam pe păraul Alunișului în spre „Comarnic“ în societatea alor doi zeloși preoți și a nepotului Aurel, care ține să mă însoțească în toate excursiile prin munții locului meu natal. Treceau pe dinaintea ochilor noștri icoane ca pe un film ideal: rondouri de aluni cu rod îmbelșugat, frasinii cu frunziș ce se desprinde parecă pe fondul cerului ca cel mai

¹⁾ Pfeiffer, op. cit., Doc. Nr. 1, 1—3, pag. 142—4.

²⁾ Idem, op. cit., pag. 25—6.

³⁾ Hurmuzaki-Densusianu, Documente, I, 1 pag. 107, Nr. LXXXII, unde papa, la 21 Martie 1228, spune că Teodoric fusese prior al ordinului dominican în Ungaria „fere per quin-quennium“.

⁴⁾ Commentariolum de provinciae Hungariae originibus, 3, Pfeiffer, op. cit., pag. 144.

⁵⁾ Commentariolum, 4, Pfeiffer, ibid.

minunat arabesc, paitini înalți cu frunza lată și ascuțită așa de caracteristică, stejari scoroșiți, fagi bătrâni, brazi pururea tineri ce străpung cu sulițele lor înălțimile, tufișuri de smeură dulce, mesteceni ce te orbesc cu strălucirea lor albă. Toate speciile de copaci și tufișuri ce pot trăi în părțile acestea muntoase, toate își etalau podoabele lor înaintea noastră. gă-tite ca de sărbătoare. Erau ființe vii, în carne și oase, ce se răsătau la soare, respirând larg din-toți porii trupului, alintate de suflarea unui vânticel ce le mângâia fețele și le povestea din cele văzute în lungul și largul lumii. Iar ele susurau ferice, se plecau să audă mai bine, tresăreau, aveau la-răstimpuri spasmuri de răs parecă pe urma multelor povești hazlii spuse de șăgalnicul hoimar. Și eu le ascultam poveștile, și vorbele mi-se săpau în inimă, și mi-se părea că le înțeleg deplin rostul.

Înaintăm pe neobservate dealungul părăului urmându-i cursul întortochiat, și urcam din greu coasta țepișă, dar nu schimbam nici un cuvânt cu însoțitorii miei. Mă înlănțuiam șoaptele vântului, susurul frunzelor, grăul codrului, glasul pa-serilor, și alunecam fără să vreau pe fâgașele meditației. Nu știam încă nici eu la ce anume mă gândiam sub impresia șoaptelor și glasurilor tainice. Dela o vreme însă mi-se des-prinse o idee luminoasă, ca o pârție largă în dedalul gându-rilor, apoi alta și alta, și în fine văzui de tot clar.

Ce minunată este natura asta care-și are și ea glasul său tainic, își poate spune în felul său și ea aleanul inimii, parcă ar fi vie, ar avea un suflet. Toate își au glasul lor, și omul n'are decât să le asculte cu atențiune, ca să le fure taina.

Și ca la poruncă îmi venea iată în minte tot ce cetisem despre glasurile din natură, cari îi dau un farmec deosebit, o însuflețesc, și iată acum dădeam dreptate deplină și eu res-pectivilor autori. Cu cât eram mai atent în jurul meu, cu atât îmi reconstruiam mai bine fraze de fraze din operele lor, și îmi dădeam seamă, că excursia aceasta începe a fi una din cele mai frumoase din câte am făcut în viață.

Și așa a și fost. Tot ce văzui și auzii în restul excursiei prin poenile Comarnicului, pe vârful stâncilor sterpe, prin codrii, văzui prin prisma cărților acelora, și trăsai un profit ne-spus de mare sufletesc.

Mă voiu încerca deci să vă reproduc întocmai ideile operilor cetite de mine, pentru ca să pricepeți în sfârșit câtă

poezie este ascunsă până și în lucrurile cele mai neînsemnate ¹⁾.

*

Înainte de toate câteva noțiuni generale despre *sunet*.

Ce-i sunetul? Nu este decât un efect sau un product al suprafețelor ce se întrecioesc, conform legilor fizice stabilite de Dumnezeu. Se produc va să zică în urma condensării și răririi aerului ondulații în atmosferă întocmai ca și undele ce le produce o piatră aruncată în apă, cu deosebirea, că în aer se propagă și lățesc în toate trei dimensiunile. Ondulațiile aerului le stârnește un corp oarecare în vibrațiune, sp. pl. o coardă ce vibrează, limbi de metal, organe vocale ce oscilează șcl. Ondulațiile aerului ating urechea noastră și fac să vibreze timpanul. O undă de condensare — este terminul tehnic, — apasă timpanul înlăuntru; prin unda ce-i urmează, timpanul este împins în afară de aerul de din lăuntru. Astfel ajunge deci timpanul într'o mișcare oscilatoare, ce secundează și ea ritmul mișcării ondulațiilor sunetului.

*

Oscilarea se transplantează mai apoi în urechea din lăuntru și stârnește în nervii auditivi senzațiunea sunetului. În ce chip se realizează aceasta? Este o taină minunată și adâncă. O recunoștea și Debois Reymond, constituind ea a 5-a enigmă între cele 7 enigme statorite de el. Senzațiunile sunetului se împart în *tonuri* și *sgomote*, dupăcum se poate fixa în ele o anume înălțime de ton, sau ba. Sgomot se naște când frecăm două corpuri de olaltă, când un obiect cade tare, când sfășiem o bucată de hârtie. Nu poți fixa la nici unul din acestea o anume înălțime de ton. Tonurile în schimb le câștigăm prin

¹⁾ Redroducerea descrierii glasurilor mării din D'Anunzio vi-se-va părea ne la locul ei în legătură cu excursia mea pe „Comarnic“. Aci doară n'am putut experia ceea ce experiează omul la marginea mării. Alceva este codrul, alceva e marea. Și eu vă răspund, că glasurile se reproduc în felul său și în codrii noștri printre ramurile pletoase ale arborilor, printre păreții de stânci, prin iarba înaltă, în cascadele apelor, în șoaptele izvoarelor înșuflețite de acelaș vânt ce răscolește largă mare; și că la urma urmelor impresiile lui D'Anunzio le-am reproduș pentru că să vă simțiți îndemnați a găsi sentimente analoge și voi ori unde prin pleumblările voastre în mijlocul firii mărețe. În definitiv scopul meu este să arăt poezia glasurilor din natură în general, precum în general le-am contemplat și meditat și în excursia mea de pe Comarnia, ajutat de Lorinșeu, Munier și D'Arunzio prin reflexiile și ideile lor relativ la acest subiect, idei reprodușe aci de mine întocmai.

instrumentele muzicale. Iar înălțimea lor atârnă de iușimea vibrațiilor sau oscilațiilor; cu cât o coardă vibrează mai repede, cu atât mai înalt este și tonul. Lucrurile acestea le puteți găsi în orice manual de fizică. Tot manualele de fizică vă vor spune, că sunetul spre a ajunge la urechia noastră are nevoie de un anume mediu. De cele mai multe ori îndeplinește această funcție aerul. Într'un spațiu gol, în vid sunetul nu se propagă. Gay Lussac află, plutind cu balonul său la o înălțime de șapte mii de metri, că intenzitatea vocii sale scăzuse simțitor. Pe culmea Mont-Blanc-ului descărcătura de pistol produce un șgomot foarte mic. Aerul însă nu este singurul mediu de răspândire al sunetelor. Servă acestui scop toate corpurile solide și lichide; astfel că apa este un excelent mediu pentru comunicarea sunetelor, mai bun chiar decât aerul. Pentru că în aer propagarea sunetului este expusă perturbațiilor, pentru densitatea neegală a atmosferei la diferite înălțimi; pe când astfel de perturbațiuni în apă nu există nici chiar când e vreme grea. De aceea s'au introdus semnalele submarine în decursul ultimilor ani, de cari se folosesc așa de bine năile. Toată coasta americană e plină de stațiuni de singnale submarine.

În aer se propagă sunetul cu 340 metri pe secundă; în apă 1424 metri, în sticlă 5000 metri, viteză ce sporește cu augmentarea temperaturii. Viteza se ridică la dublu încălzind aerul la 1000. Mai minunată este însă împrejurarea, că înălțimea tonului și puterea sunetului nu influențează de loc viteza; ceea ce este de extremă importanță pentru muzică. Căci atârnând eventual rapiditatea propagării undulațiilor de aer dela amândoi factorii aceștia, atunci cu prilejul unui concert tonurile înalte și puternice ar atinge urechile noastre cu o optimă de tact mai curând. Asta ar conturba ritmul unei piese și ar distruge acordurile aceleia.

Nu mai puțină importanță este pentru muzică împrejurarea, că legea suprapunerii are valoare și pentru undulațiile sunetelor. Când joacă orchestra tonurile plutesc în mare număr amestecându-se, și cu toate acestea nu știrbește un ton pe celalalt. Urechia noastră poate distinge din amestecul de sunete fiecare ton ca și cum ar răsuna singur fără de a mai fi însoțit de altele. Tot astfel de mare importanță este însușirea undulațiilor sunetului aerului, de a se reflecta, repercuta dând de un părete plan și de a se concentra într'un punct, într'un

focar, când suprafața respectivă are forma unui paraboloid sau într'un spațiu mai restrâns, când nu prezintă exact această formă. Aceasta explică acustica bisericilor și a unor săli mari. De ce importanță nu este în sfârșit în natură rezonanța: împărtășirea unei mișcări, a unei ondulații armonice dela un corp la al doilea; aceea se verifică așa de adeseori, și în diferite forme, cași când natura chiar și neînsuflețită ar avea un singur suflet universal.

Și acum încă câteva considerații. Mediul cel mai important pentru ondulațiile sunetelor este aerul. Când vorbim noi sau țipă animalele, el duce bucuros cuvântul la aceia, pentru cari este destinat. Execută repede această funcțiune fără de a zice vr'un cuvânt și el, fără de a se mesteca deci nepoftit în conversație. Această slujbă de misit însă îi este o slujbă laterală așa zicând. El nu-și neglijă menirea principală ce consistă în a ne face cu puțință respirația și a menține acelea fenomene și condiții atmosferice, ce sunt condiția existenței noastre. Creatorul împărtăși aerului atmosferic o multiplă slujbă și știu să întocmească puterile și calitățile sale de așa, cât împlinește toate însărcinările lui date cu cea mai mare exactitate.

Ce importanță extraordinară au sunetele (de tonuri și graiul omenesc voiu vorbi aiea), vei pricepe reflectând, că feliurimea lor ne dă a înțelege de cele mai multeori mai mult sau mai puțin sigur și cauzele dela cari emană; și că sensul auditiv ne face atenți la ceea ce se petrece în jurul nostru, ne face atenți mai vârtos la atâtea primejdii. În această privință fineța urechii noastre este uimifoare. Ea percepe unde de sunete a căror ampoare nu e mai mare decât un milionezim dintr'un milimetru. Energia cuprinsă în o calorie ar fi suficientă pentru a produce un sunet perceptibil, neîncetat în timp de 10,000 ani.

*

Și acum să pătrundem mai adânc în taina glasurilor. Ar trebui să fim aievea surzi, să avem suflet distrat sau nesimțitor față de graiul tainic al făpturilor, fie chiar neorganice, spre a nu fi de loc atinși de glasul sărbătoreasc al tunetului, de sălbaticile melodii a le tempestelor, de mugetul talazurilor, de sgomotnl cascadelor sau de urletul tunului. Primejduind adesea aceste mari cauze viețile oamenilor, sau nimicind ele într'o clipă rodul muncii lor efe fac să ne urcăm în mod

spontan prin puterea lor uriește la o întâie cauză și mai înfricoșată, și astfel pătrund sufletul de emoții foarte vii și adesea sublime. Și, spre a ne mărgini la o stare de lucruri mai păciuită, ce farmec de poezie este în murmurul unui izvor ce alunecă pe pietriș, în suspinul boarei prin târșurile de brad, în suflarea zefirului dulce ca respirația unui copilăș adormit, sau în sonoritățile armonice ale dangătului clopotelor, cari prin undele sale vuitoare rând pe rând apropiate sau depărtate, se pare că se roagă, cântă, gem, tremură sau tresaltă, în unison cu rugăciunile noastre, bucuriile noastre, durerile noastre, neliniștitele noastre, înfrângerile sau învingerile noastre.

Câte odată chiar s'ar spune, că toate ființele acestea neînsuflețite găsesc un suflet și un glas spre a se asocia emoțiilor noastre și a le face mai sguuitoare, precum conturul unei picturi adaogă, sub penelul unui geniu, farmecului și pateticului subiectului.

Intr'acea ori cât de poetice și puternice ar fi glasurile elementelor și miile de voci a le ființelor lipsite de viață, ele nu-s totuș decât singur numai rezultatul suprafețelor ce se întreciocnesc în conformitate cu legile fizice stabilite de Dumnezeu. Dimpotrivă, strigătul sau cântarea animalelor emană din adâncimile firii lor. Este o manifestare externă nu numai a vieții ce poședă, ci a suferinții sau mulțumirii, a fricei sau mâniei, a emoțiilor dulci sau plăcerilor sălbatice, ce ele simt înlăuntrul lor. Deci prin viața, prin instinctul sau senzațiile pe cari le vădesc în afară, ele sunt deja o manifestare aceea ce este nevăzut, împrumută firii o treaptă de ființă superioară celei precedente și înălțându-o o împodobesc, o înavuțesc.

Astfel este răcnetul leului, căruia i-s'au furat puii, strigătul de desnădejde al cerbului în fața haitei de câini focoși, nechezatul calului ce așteaptă lupta, lătratul cânelui când revine stăpânul său, behaitul mielului ce-și strigă mama, cântecul pitulicei ce însuflețește mărăcinișurile noastre, ciripitul rândunicii ce înveselește coperișurile noastre și atâtea alte glasuri ce-și împrumută nota lor justă, veselă sau tristă concertului naturii.

Deci nu-i fără motiv, că autorii inspirați (a sfintelor scripturi) s'au servit de multe din ele pentru a da colorit gândului lor, asemuind acuș mânia lui Dumnezeu răcnetului leului (Ierem. XXV. 30); acuș aspirațiile sufletului spre Dumnezeu șipetului paserilor, cari cer mâncarea lor (Is. XXXVIII. 14); mai încolo plângerile răniților din Babilonia mugetului tur-

melor de vite (Ierem. LV, 52); airea iarăș, strigătele soldaților ce asediau Ierusalimul cu nechezatul cailor de bătaie, porniți la atac (Ierem. VIII, 16).

Și aci n'am putea admira în destul cum în conformitate cu planul cuvântului, strigătul animalelor se armoniză cu ambientul în care trăiesc, devenind prin asta mai expresive și sporind poezia universului. Astfel răcnetul leului se potrivește aidoma cu deșertul pe care-l face să răsune, mugetul ciurdei ce întră în grajd se prelungește mai melancolic în faptul serii, nechezatul calului armoniză cu surla ce sună la atac, melodiile strălucitoare și pline, ritmate a le privighitoarei se potrivesc cu primăvara ce se trezește, cu florile ce se deschid și parfumul ce umple pădurile; iar suspinul porumbului sălbatic cu singurătatea, cu tăcerea și culoarea ștearsă a stâncei sale. Iată de ce poartă grije Scriptura, în zugrăvirea fermecătoare a întâielor zile frumoase, să amestece cântarea turturelei cu îmbobocirea crinilor, cu parfumul viilor în floare și cu suflarea boarei parfumate. (Cânt. Cânt. 2, 12, 13). Cu un cuvânt nu există animal, care să nu-si cânte viersul în feliul său, și să nu-l cânte bine, la ora și locul său, în concertul naturii; nu există nici unul care să nu-i sporească poezia și farmecul, să nu facă să ne gândim la Dumnezeu și să nu-l apropie pe om de frumuseța veșnică.

*

Și acum să-l vedem pe D'Anunzio cum știe fura taina glasului lucrărilor neînsufletite și însuflețite. Să-l vedem cântând înaintea de toate glasul mării.

El arăta — (eroul romanului) — pentru muzica aceea o atențiune din ce în ce mai mare și mai intensivă. Ii cunoștea de acum toate tainele; îi pricepea toate înțelesurile. Pleșcăitul slab al refluxului asemenea cu lipăitul unei turme ce-și stâmpără setea — tunetul puternic subit al valului vânjos, care ajungând din largul mării lovește și zdrobește valul resfrânt de țermure — nota mai smerită și nota mai superbă și nesfârșitele game intermediare și deosebitele măsuri a le intervalelor, și acordurile mai simple și mai complexe și toate forțele acelei profunde orchestre acvatică, în golful pe care-l cunoștea, el le înțelegea.

Tainica simfonie crepusculară se desfășura încet, crescând și descrând încet, sub un ceriu din viorele curate, prin ramurile diafane ale cărora străluciau cele dintâi priviri timide ale constelațiilor încă nedesvălite. Suflările rătăcitoare ridicau

iei colea valurile, rare întâiu, mai apoi mai dese, în urma mai slabe; ridicau, împingeau valurile ce înfloriau gingaș pe creastă, răpeau amurgului un fulger de lumină, ferbeau o clipă, recădeau lăncede. Câte odată ca un sunet slab de chimvale, altedăți ca un răsunet de talgeri de argint loviți unul de altul, sau unecoria ca un sunet de sticlă de cristal, ce se prăvălă pe o coastă așa era sunetul ce-l produceau ele în mijlocul liniștii, recăzând și murind. Noul talazuri se ridicau produse de o suflare mai lungă, se încovoiau și sălășluind în curba lor toată grația extremă a zilei, se frângeau aproape cu moliciune, asemenea unor tufișe mobile de albe roze ce se despoaie de petale, lăsând spume durabile: petale pe oglinda ce se întindea acolo unde ele dispăreau pentru totdeauna. Se ridicau altele, sporiau în iuțime și putere, nizuiau spre țarm, îl atingeau cu un răsbubuit triumfal căruia îi urma un sgomot difuz cași freamătul de frunze veștezi. Și până ce ținea freamătul înșelător al pădurii neexistente, jos, jos pe țarmurile luminate de lună se urmau alte răsbubuituri cu intervale din ce în ce mai scurte, urmate de acelaș sgomot; așa că zona sonoră părea că se întinde la infinit compusă din vibrațiunile veșnice a lor miriade de frunze veștede.

Era această armonie silvană, canavaua stabilă pe care-și broda talazul, dușmanul stâncei mari dela țarm, ritmul său neîntrerupt. Sosea talazul cu vehemență de dragoste sau ură în spre masele neclătite; se precipita răsbubuind, se întindea gâlgăind. îi umplea cu masa sa lichidă toate căile cele mai tănuite. Și se părea aproape că un suflet natural, suveran umple cu agitația sa frenetică un instrument vast și multiplu ca și o orgă, trecând prin toate discordanțele, atingând toate notele bucuriei și a durerii.

Râdea, gemea, se ruga, cânta, desmierda, suspina, amenința: veselă, plângătoare, smerită, ironică, lingușitoare, desperată, crudelă. Sărea să umplă pe creasta stâncei celei mai înalte mica cavitate rotundă ca și un potir de jertfă; se strecură în crepătura oblică în care sporiau moluștele; se arunca peste tapeturile dese și moi ale corailor sfășiindu-le, sau aluneca pe mușchiu, ușoară ca un șerpe. Picurarea târzie, egală a stropilor de apă din grota ascunsă; revărsarea ritmică a fântânilor, asemenea pulsației unei inimi pline; murmurul răgușit al vinelor de apă pe panta aspră; sgomotul adânc al torentelui printre cei doi păreți stâncoși; tunetul repețit al râului ce cade dela înălțimea stâncii: toate sunetele produse

de apele vii pe piatră nemișcată, toate le imita ea, și imita și jocul ecourilor. Cuvântul gingaș, murmurat în taină, la umbră; suspinul isbucnit în mijlocul unei spaime mortale; strigătul unei mulțimi îngropate într'o catacombă adâncă; plânsul convulsiv al unui piept titanic; sarcasmul adânc și sălbatic; tot glasul produs de o gură omenească tristă sau veselă, mugetul și răcnetul, pe toate le imita dânsa. Chiemările nocturne a le duhurilor cu limbi nevăzute de aer; fășiitul fantasmelor alungate de auroră; râsul stăpânit al făpturilor fluide, răutăcioase, la pândă la marginea grotelor; farmecele vorbelor înflorilate din paradisul luxuriei; repețirea dansului magic sub lună: tot sunetul auzit în taină de urechile poeților, farmecele sirenei antice, pe toate le reproducea dânsa. Una și multiplă și nesfârșită, trecătoare și neperitoare, ea cuprindea în sine toate graiurile vieții și a somnului“.

Mai e nevoie să adaug ceva și eu?

*

Și acum să trecem în lumea însufletită, Vorbește tot D'Anunzio. „Grădina s'a fost îmbrăcat într'un văl vioriu, sfâșiat încă de strălucirea lugubră a havuzului. O zonă de lumină stăruia la orizont pe marginea cerului: o zonă largă tricoloră de culoarea sângeiui mai în jos, apoi portocalie, și în urmă verde de culoarea unei plante ce moare. În tăcerea amurgului un glas limpede puternic răsună, asemenea preludiului unui flaut.

Cânta privighitoarea...

Ascultam amândoi, privind spre zona extremă ce devenia palidă sub cenușa impalpabilă a serii...

Cânta privighitoarea. Mai întâiu fu ca o isbucnire de bucurie melodioasă, o țîsnire de triluri ușoare ce căzură în aer ca un sunet de perle ce se repercutează pe geamul unei armonici. Urmă o pauză. Se înălță apoi un piruit ușor de tot lungit peste măsură, ca dovadă de energie, dintr'o pornire de cutezanță, ca o sfidare pentru un rival necunoscut. O a doua pauză. O temă de trei note, cu un înțeles de întrebare, trecu printr'un lanț de variații ușoare, repetând mica întrebare de cinci, șase ori, modulate ca pe un fluer subțirel de trestie, e un flueraș de păstor. O a treia pauză. Cântecele deveni trist, se desfășură pe un ton minor, se îndulci ca un suspin, slăbi ca un gemăt, exprimă tristețea unui amant solitar, o dorință frântă, o așteptare zădarnică; erupse într'o chemare finală,

tipăt neașteptat, ascuțit, ca o strigare de spaimă; se stinse. O altă pauză mai gravă. Se auzi atunci un accent nou, care nu păru că iese din acelaș gâtlej, atât era de smerit, timid, plângător, atât de mult sămăna cu vaerul păsărelelor de abea născute, cu ciripitul unei vrăbioare; apoi cu o volubilitate minunată accentul acela nevinovat copilăresc se schimbă într'o progresiune de note tot mai iuși, ce străluciră în sboruri de triluri, vibrară în rotiri, vârtejuri netezi, se înmlădiară în treceri foarte îndrăznețe, scăzură, se urcară, atinseră înălțimile de sopran. Cântărețul se îmbăta de cântecul său. Cu pauze așa de mici cât notele nici nu apucau a se stinge, își revărsă beția într'o melodie mereu variată, pasionată și dulce, lină și puternică, ușoară și gravă și întreruptă acuș de suspine slabe, de împlorări plângătoare, acuș de neașteptate porniri lirice, de invocări supreme. Părea că ascultă și grădina, că ceriul se inclină deasupra arborelui melancolic din vârful căruia un poet, nevăzut, își revărsă astfel de valuri de poezie“.

Se poate spune mai frumos, se poate prinde mai măestrit în cuvinte poezia tainică ascunsă în glasurile din lumea în-suflețită, fie chiar necuvântătoare? Cred că nu.

*

Ce mă privește mai apoi pe mine vă mărturisesc că n'am obișnuit de mult să ascult cu multă atențiune glasurile din natură. Zefirul ce se strecoară tiptil printre flori îl comparăm cu scumpa și sfânta mamă ce-și leagănă odorul, se pleacă ușoară asupra leagănului, îi suride tericită, îl soarbe cu ochii, îi cântă nani-nani pușor, și-l adoarme făcându-l să plutească în lumea de aur a visurilor.

În furtună mi-se părea că aud glasul Domnului. El însuș parecă venia pe aripele negre ale viforului. Îi auziam deslușit pașii grei pe spatele tempestei și mi-se părea că ochii lui senini sunt umbriți de mânie când răsbubue în jurul capului său aprins tunetele, și săgetează fulgerile.

În pădure credeam cu mintea de copil că se sălășluește o mulțime imensă de popor. Îi auziam deslușit glasul acuș ca un murmur acuș ca un freamăt de valuri, ca un ropot de tempeșă, sau ca un cor minunat împletit de voci. Miliardele de frunze îmi păreau tot atâtea limbi de ale arborilor, prin cari își spuneau verzi și uscate cât e ziua de mare; își împărtășiau bucuriile, freamătând; se tânguiau, suspinând jalnic; cântau în cor ca o vastă orgă sau harfă dulce eoliană, slăvind soarele părintele lor; sau gemeau turburați, când nuorii întu-

necau fața astrului luminos, acoperindu-le făptura mândră cu văluri groase de umbră.

Părăul sburdalnic de munte, ce sărea din șghiab, spumega și ferbea și alerga zorit la vale chiuind și hăulind fără griji parcă a lui ar fi lumea întreagă, îl asemuiam cu un tinăr voinic plin de pasiune generoasă pe care nu-l sperie nici o piedecă, pururea vioiu, veșnic cu suris și cântare pe buze, și nu se dă bătut până își ajunge idealul suprem.

Glasul păsărelelor în sfârșit așa de variat și dulce mi-se părea un concert grandios improvizat pentru a preamări pe Ziditorul lumii, a-i împleti o minunată cunună de psalmi de preamărire, de laude pornite din inimi curate. Imi plăcea mai mult și mă fermeca mai tare decât orice glasuri omenești. Mi-se părea că acest concert minunat e mai spontan, e mai sincer decât cântarea și vocile oamenilor, cari își știu masca așa de bine sentimentele lor, sunt așa de falși, și mai apoi nici nu cântă totdeauna cu toată puterea inimii cum cântă aceste mici ființe din adâncul inimioarei lor.

Toate glasurile își aveau însemnătatea lor pentru mine, și mărturisesc că le au chiar și acum când văd lumea, când văd firea prin prisma științei, a anilor plini de experiență, prin mintea a multor persoane luminate ce m'au călăuzit în studiul naturii. Farmecul glasurilor ei, precum și a tuturor celorlalte multe calități și elemente ce zăresc în ea, este pentru mine un izvor de veșnică inspirație și admirație.

*

Scopul, prin urmare, pe care l-am avut înaintea ochilor când v'am vorbit de taina glasurilor și sunetelor din natură, voinde să vă arăt cât nu contribue ea la desfătarea sufletelor noastre, mi-l'am ajuns, iubiți cetitori. În loc de o critică prea aspră deci pentru eventuale greșeli ce s'au șrecurat în expunerea mea, să aveți nițică recunoștință pentru ceice caută să vă facă să înțelegeți rostul vostru în mijlocul naturii lui Dumnezeu, dând atențiune până și lucrurilor neînsemnate la aparență.

N'am avut dreptate să spun la începutul poveștii mele că oricine poate fura taina lumii din jurul său dacă are urechi de auzit?

Episc. Dr. A. NICOLESCU.

Rubrica Homiletică.

Predică pe Dumineca Ss. Paști.

I. A.1 Simt o deosebită plăcere, și bucuria mea e mare, că pot să vă vorbesc de unul dintre celea mai strălucite întâmplări din viața Domnului Hristos și pot să Vă salut cu cea mai frumoasă vorbă: *Hristos a înviat!*

Plini de veselie aleargă în aceste sfinte zile toți creștinii la casa Domnului, nu numai pentru că biserica prăsnuește cea mai mare sărbătoare, care este »a sărbătorilor sărbătoare«, ci mai ales pentru că ea umple inimile noastre de vii nădejdi. Azi cu toții putem întreba plini de curaj: »moarte, unde este acul tău, iadule, unde e biruința ta?« pentru că »din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi«, și pentru că, Hristos prin învierea sa din morți »începătura celor adormiți s'a făcut«.

Azi se sterg lacrimile, cari brăzdează fețele posomorite ale învățăceilor îngrijorați de moartea învățătorului lor; înceată oftările dureroase ale sfințelor femei, — căci îngerul Domnului le vestește cu multă bucurie: »Pe Isus Nazarineanul cel restignit îl căutați? s'a sculat nu este aici!«

Să ne oprim și noi aci, și să lăsăm ca inima noastră întreagă să se umple de cel mai mângăitor adevăr al sfinței noastre religii, că după această viață, urmează o altă viață fără de sfârșit!

Voi ați observat de sigur I. A. că fie oare din ne-nunțările zidiri ale lui Dumnezeu, are un rost în această lume, o țintă spre care nizuește din chiar instinctul său natural. Dela micul insect care trăiește o zi, până la vulturul, ce străbate măiestros înălțimile atmosferei și animalele, cari trăiesc o viață îndoit așa de lungă ca a multor oameni; dela firul de iarbă, pe care, nebăgat în samă îl calcăm în picioare, până la minunatele flori, ce strălucesc de parfum și frumuseță și până la stejarul peste a cărui coroană măreață, au trecut ne-nunțate furtuni, — toate au un scop, o țintă, pentru care au fost lăsate de Dumnezeu să fie în lumea aceasta.

Omul oare, singur numai el, care e coroana zidurilor, care a fost creat să stăpânească lumea aceasta, cu toate bogățiile ei de vietăți, el singur, să n'aivă nici o menire pe pământ?!

O, nu, iubitorilor! sfânta noastră religione ne învață, că omul e făcut pentru ca să cunoască pe Dumnezeu, apoi cunoscându-l să admire înțelepciunea, atotputernicia și bunătatea lui, și apoi să-l iubească și ca o resplată a acestei iubiri de fiu ascultător, să se facă vrednic de a trăi în vecinicie în societatea acestui preasfânt și preabun Părinte.

Omul e zidit, ca să mărească în fiecare zi pe cel ce vieță ne-a dat tuturor. El trăiește în această lume, ca să se pregătească pentru cealaltă lume, care nu are sfârșit, și trăind pe pământ, să guste dulcele nevinovate ale vieții și să se împărtășească în prisosința de darurile Creatorului său.

O, nu, veți zice voi I. A. omul e lăsat de Dumnezeu să se nască plângând, să trăiască în năcazuri și suferințe și să moară în chinuri și dureri. Noi n'avem nici o bucurie pe pământ — adaugeți voi a respunde, — cel bun asudă lucrând și cade obosit în mijlocul lucrării sale și parcă Dumnezeu l'a uitat. El mereu umblă în căile Domnului, dar Domnul, parcă nici nu bagă în seamă rugăciunea și truda lui. Iar cel rău și păcătos, care nedreptățește pe cel lipsit și trăiește din câștigul sara-cului, — o, Doamne, de câte ori nu înotă cu belșug și prisosință de averi!

Se zicem, că e așa tot de una cum susțineți voi acum: cel drept suferă, iar păcătosul și nevrednicul e ferecit!

Se zicem, că e așa! dar oare nu chiar acest fapt ne îndreptățește, să avem nădejde de o altă vieță? nu chiar aceasta trezește în noi gândul, că trebuie să fie o altă vieță, unde cei ce au trăit pe pământ umblând în căile Domnului, au să aștepte răsplata faptelor lor?

Și era un om bogat, care se îmbrăca în porfiră și vison și trăia în fiecare zi luminat, — și era și un sărac, care ar fi dorit să mănâce sfărmiturile, ce cădeau de pe masa bogatului. Și a murit bogatul și sufletul

lui a fost aruncat în pedeapsa iadului și a murit și Lazar și a ajuns în sinul lui Avraam. Și văzând bogatul pe Lazar cel sărac în sânul lui Avraam, a cerut să picure pe limbă cu degetul un strop de apă, că pierde în muncile acelea și nu l'a lăsat Avraam. »Lasă! tu ai luat în lume cele bune, iar acesta celea rele; acum tu suferi, iar acesta se desfătează!«

Iată Iub. cum lucră mâna pread dreptului Judecător!

Să nu se oprească cel bun în calea sa!

Nu-l neliniștească gândul, că cei răi au parte în lumea aceasta de fericire, iar el de chinuri și dureri. Nu fie întristat, și nu creadă, că Dumnezeu l'a uitat! Meargă înainte pe calea apucată! Nu-i pese, că calea aceasta e strimță și colțuroasă și împreună cu pericole, la capetul ei îl așteaptă raiul adevăratei și eternei fericiri. Dumnezeu cunoaște viața lui, știe faptele și pornirile lor și nu va întârzia să le răsplătească în ziua cea mare a răsplătirii.

Las, să-și ieie păcătosul în lumea aceasta partea lui de fericire, pentru că dincolo de mormânt focul lui nu se va stinge și vermele nu va muri. Las, să se îmbuibe cel rău în gustarea dulcețurilor păcătoase a acestei lumi, pentru că din abisul ce stă deschis înaintea picioarelor lui, nu i va mai fi cu putință să se ridice!

Sufere și se chinue dreptul, și cade istovit de puteri și trece din lume, fără să fi gustat un an de fericire.

Dreptatea lui Dumnezeu însă, nu-l va uita. Las, să se prefacă în pulbere osemintele alor noștri, să se aleagă nimic, din cel ce odată a strălucit în lume cu tăria și frumuseța și înțelepciunea sa, Dumnezeu care a făcut din nimica pe om iar va reconstitui trupul său. »Iată eu voi deschide mormânturile voastre și vă voi scoate pe voi din mormânturile voastre... și voi da Spiritul meu întru voi și veți învia... zice Domnul Dumnezeu«.

Dumnezeu este acela, care a sădit în inima noastră simțul de dreptate, și el, care e nesfârșita bunătate, nu poate omori în noi bunele porniri. Dumnezeu este care a dat nouă suflet nemuritor, și sufletul acesta adese e stăpânit de trup și trupul e rob păcatului și acesta îl

pregătește pentru osânda de veci. De ce se suferă numai singur sufletul pedepsele păcatului, iar trupul nu? Ori pentru cazul, când în viață trupul a suferit atâtea neajunse, atâtea lipse și mizerii numai ca sufletul să-și păstreze curată și neschimbată asămănarea sa cu Dumnezeu, și astfel e vrednic de eterna fericire, de ce se nu guste și trupul nostru din bucuriile și fericirea aceea, de care n'a avut nici odată parte în viață? Dumnezeu este, care a așezat în noi dorul de fericire, și după fericire luptă cu toții în lumea asta, dar nici odată nu o putem afla. Și dacă Dumnezeu este săditorul acestui dor, el, care cu înțelepciune și sfințenie a făcut toate, și a putut lăsa ca eu voia sa să încolțească în inima noastră un dor, fără de a nu fi avut și gândul a ni-l împlini. Și dacă în lumea aceasta, în zădar ne sbatem, în zădar ne svârcolim, căci nu putem ajunge la aceea după ce sufletul nostru atât de mult însetează, — trebuie să mai fie o altă viață, unde vom întâlni aceea, după ce atât am luptat. Și țermurii acestei lumi nouă, necunoscute de noi, se zăresc azi în orizontul depărtat. Azi Fiul lui Dumnezeu învie din morți, sdrobește legăturile iadului, care ne țineau pe toți încătușați și deșteaptă din amorțire nădejdea învierii morților.

Oamenii cei dintâi nu erau muritori, păcatul lui Adam a adus această teribilă pedeapsă asupra tuturor următorilor lui.

A venit însă Fiul lui Dumnezeu, să ne recâstige tot ce am pierdut prin Adam. El a sdrobit păcatul, a biruit puterea iadului și a frânt acul morții. Mai mult, ne-a dat și nouă aceste arme aducătoare de biruințe, cu cari ne putem câștiga dreptul eternei liniști, eternei fericiri.

Și care din noi I. A., n'ar vrea să aibă parte de liniște și fericire? cine n'ar schimba sbuciumul și mizeriile, cu o clipă de repaus și îndestulare?

Dar priviți Vă rog I. A. la Hristos cel restignit, care azi a înviat din morți, priviți la steagul biruinții, ce ține în mână și cetiți inscripția de pe el: »Veniți la mine toți cei obosiți și întristați și eu vă voi ușura pe voi!« Veniți la mine voi toți, căroră sbuciumul vieții și chinurile, v'au săcat toate puterile, și cari pe o clipă

ați pierdut nădejdea în Dumnezeu, — veniți la mine, —
 ne zice el cu iubire, și eu vă voi mângăia pe voi!
 Priviți trupul meu, priviți-mă pe mine cel ce numai bine
 am făcut traților mei, fruntea mea ³¹ e brăzdată de spinii
 coroanei, pe care în batjocură mi-au pus'o pe cap, —
 fața mea e murdărită de scuipături și înroșită de palme,
 mâinile și picioarele mele păstrează încă semnele cuielor,
 coasta mea e străbătută de lance și trupul meu e numai
 rane de multele lovituri, ce mi-au dat fiii lui Israil! Ve-
 deți eu nu mă plâng, ci mă rog Tatălui meu să-i ierte,
 vedeți eu nu mi-am pierdut nădejdea și Dumnezeu m'a
 sculat din morți. Nu desperați. dreptatea și adevărul nici
 odată nu poate să fie omorite. Le sugrumă păcătoșii și
 răii, dar Dumnezeu iar le dă viață și le face să trăiască!

Se ascultăm Iub. acest glas plin de bunătate, să ne
 încredem lui, să ne aducem aminte, că de ar pieri ce-
 riul și pământul, dar cuvintele lui Dumnezeu trebuie să
 se împlinească.

Și tu, care ai pierdut în lume ori ce razim, care a
 rămas orfan, lipsit de aceia, au fost dragii tău părinții
 cari mângăie-te, odată iarăși îi vei revedea! Și voi pă-
 rinți, care ați pierdut pe copiii voștri, aveți nădejde,
 că-i veți reintâlni.

Dumnezeu e iubirea eternă și chipul său l'a așezat
 în noi. Și iubirea nici odată nu moare. Ea ne duce
 prin locuri pline de primejdii, ne trece prin cele mai
 mari pericole, dar nici odată nu ne părăsește.

Iată cum dreptatea și adevărul și eterna iubire a
 sculat-pe Fiul lui Dumnezeu din morți. Să avem și noi
 dragoste, să avem alipire față de învățatura sa, să ne
 încredem Lui și să fim siguri, că și noi vom birui odată pe
 acest dușman, ce pare neînvins, și noi vom zdrobi puterea
 iadului și acul morții, și noi vom învia, căci »Hristos, înce-
 pătura învierii morților s'a făcut!« Amin! A.

Predică pe Dumineca Tomii.

»Acela care rabdă până în sfârșit,
 acela se va mântui.« (Mat. 10, 22).

I. A. Săptămâna dintre sf. Paști și Dumineca aceasta noi
 din biserica orientală o numim *săptămâna luminată*, iar frații
 din biserica apusană o numesc *săptămâna albă*, fiindcă amintirea

sf. Invieri se celebrează în toate zilele săptămânii la fel, pe o formă de luminat și înălțător ca și la Paști: Preoții se îmbracă în ornate albe, chiar și la înmormântări, cântându-se acolo nu cântări de durere și jale, ci cântările de veselie ale învierii; după binecuvântare, la sf. liturghie, preoții cântă: »Hristos a înviat...«, încunjură altarul cu luminări aprinse în mâni ș. a. — Săptămâna trecută se mai numește *luminată ori albă* și pentru că oamenii, cari treceau dela păgânism și judaism la creștinism, botezându-se la Paști, umblau îmbrăcați în alb întregă săptămâna, voind să arete și prin aceea curățania lor sufletească după botez și hotărîrea de a rămâne totdeauna cu sufletele albe, curate ca lumina.

Numirea aceasta de săptămână *luminată ori albă* e deodată și un îndemn pentru noi de a ne păstra cu ori ce preț sfințenia sufletească dobândită înainte de Paști prin o bună mărturisire și prin primirea cu vrednicie a Trupului Domnului, fiindcă numai așa ne putem mântui, dacă rămânem statornici în bine până în sfârșit.

Despre acest adevăr însemnat, despre statornicia în bine voiesc să vă vorbesc astăzi, dorind, ca nici o oală din turma cuvântătoare, ce o păzesc eu, să nu rățăcească, să nu se abată din calea dreptății.

I. A. Vieața de toate zilele ne dovedește, că, nefiind statornic cineva, n'are nici un folos din binele făcut. E un copil bun, ascultător, cu frica Domnului. Rămâne bucuria și mândria familiei până pe la vrâsta de 18—20 ani, când prin neatențiune, pe urma unei împrejurări nenorocite, cade. Cade azi, cade mâne și în grabă îl vezi nepăsător, neascultător, fără rușine de oameni și frică de Dumnezeu, un chin pentru părinți, cari au legat de ei atâtea nădejdi. Ce folos însă dacă vântul rupe mlădița frumoasă înainte de a aduce rod? — Ori, doi tineri se iubesc, își joară credință unul altuia întâi în taină, apoi înaintea oamenilor în biserică, când cer binecuvântarea Domnului peste căsătoria lor fericită. Incep vieața conjugală cu bucurie și cu toate nădejtile, că vor trăi împreună zilnic așa de bine ca și când fiecare zi ar fi cea din urmă din vieața lor. Odată însă au o mică neînțelegere și nu lasă ca iubirea, care nu se ceartă nu se mânia, care iartă toate, să tragă dungă groasă peste neînțelegerea lor. Zi cu zi se răcește unul față de celalalt. Răceala trece în dușmănie, în ură, care le strică cuibușorul și-i face să-și blasteme zilele, în cari s'au cunoscut și au început vieața comună, deși atunci erau cei mai fericiți oameni. — Ce

folos din câmpul frumos, dacă jerui din o noapte de Mai opărește toată recoalta? — Un alt exemplu: Un harnic și înțelept econom își ară pământul la timp și bine, îl gunoiește, aruncă în el sămânță sănătoasă, care incolțește și crește frumos. Își privește holda și cere binecuvântarea lui Dumnezeu asupra ostenelelor lui. Ce folos însă, dacă înainte de seceriș o grindină puternică îi zdrobește holda îngăbinită?

Adevărul acesta ni-l arată pe înțeles și frumos și st. Părinți. Așa sf. Augustin scrie: Ce folos, dacă corăbierul, luptându-se bărbătește cu valurile turbate ale mării, își ferește corabia de stânci, dar i-se cufundă în port cu toate bogățiile aduse din mari depărtări. Sf. Ieronim zice: La creștin nu se întreabă despre început, ci despre sfârșit. Paul a început rău, dar a terminat bine. Începutul lui Iuda se laudă, sfârșitul lui însă se osândește. La fel învață și sf. Bernat, scriind: Fără statornicie luptătorul nu câștigă biruință, învingătorul nu se încuunează; ascultarea n'are preț, binefacerea e lipsită de recunoștință iar virtutea de laudă.

Apostolul Toma, despre care ne grăiește sf. Evanghelia de azi, a început bine, urmând lui Hristos, pe care l-a avut învățător iubit și conducător preaînțelept și pentru care s'a însuflit în așa măsură, că era gata să-și dea și viața. Ce i-ar fi folosit însă acestea, dacă ar fi rămas în îndoială și în necredință, ce l-a stăpânit după moartea rușinoasă de pe cruce a Mântuitorului? Ar fi rătăcit și el, cum a rătăcit un alt apostol, Iuda, care, cum spuneam, a început bine, dar a avut un sfârșit îngrozitor.

Socotind cele spuse, veți înțelege, I. A., pentru ce ne îndeamnă biserica aproape la toate slujbele, să cerem dela Dumnezeu a petrece celalalt timp al vieții noastre în pace și întru penitență, fiindcă altfel nu vom putea avea un sfârșit creștinesc și nerușinat. nici nu vom putea da răspuns bun la înfricoșatul județ al lui Hristos, dela care răspuns atărnă fericirea ori nefericirea noastră vecinică. De aceea, de câte ori veți auzi aceste îndemnuri, să nu vă uitați a vă înnoi și a vă întări hotărârea de a rămâne statornici în bine până la moarte, pentru că numai sfârșitul să încoronează.

Cugetați-vă, I. A., la statornicia în calea Domnului a lui Noe, Avram, Iosif din Eghipt, a lui Iov, a lui Danilă și cei trei preteni ai ai lui, a apostolilor, a tuturor martirilor și drepților și încălzându-vă de caracterele lor frumoase, rămâneți și voi statornici în împlinirea voinței lui Dumnezeu. Păstrați harul sfințitor, cea mai prețioasă comoară, în orice împrejurare a

vieți, fie aceea ori cât de grea. Luptați-vă împotriva ispitelor. Incunjuțați și păcatele ușoare, pentru că: »*cine nu bagă samă de cele mici, pe încetul va cădea*«. Infrânați-vă patimile, cari aduc asupra capetelor noastre atâtea nenorociri.

Dumnezeule, bune, mâna ta atotputernică să păzască în noi, »*nespurcată și ne întinată haina nestrădăciunii*«, cu care ne-am îmbrăcat ca celalalt timp al vieții noastre să fie o neîntreruptă săptămână luminată pentru sufletele noastre. Ajută-ne, Doamne, să răbdăm, să fim statornici în drumul cel drept, fiind că credem ceea ce tu ne-al învățat, că numai acela se va mântui, care va răbda până în sfârșit. Amin

SENIOR.

Predică pe Dumineca Paralicului.

»Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă».

(Ioan, 5, 8.)

Apropiindu-se o zi de sărbătoare, Isus Hristos pleacă din Galilea în Ierusalim. Aici, între templu și poarta dinspre răsărit a orașului era o scaldătoare în care puteai intra pe cinci locuri și se numea în limba jidovească: Vitezda. În aceasta curățeau servitorii Domnului oile înainte de a-le duce la altarul de jertfă. Scaldătoarea aceasta era foarte vestită, pentru că la un anumit timp îngerul Domnului se pogorea și tulbura apa, și cine intra întâiu după tulburarea apei, se făcea îndată sănătos ori de ce boală era cuprins. Vă puteți închipui I. asc. cât de mare era numărul bolnavilor orbi, schiopi, uscați, cari stăteau prin foșoarele acele cu dorul aprins să fie ei cei dintâi, cari să se arunce în apă.

Isus Hristos vine în mijlocul acestor nefericiți, ochii lui milostivi privesc ceata aceasta a nenorociților și vede în boalele lor urmarea și chipul păcatului. De bună seamă, cei mai mulți dintre bolnavi au auzit vorbindu-se despre Isus. Acum e în mijlocul lor, dar nici unul nu-i cere ajutorul, nici unul nu se îndreaptă spre el, pentru că *nu-L cunosc*. Cât e de nefericită starea omului, care nu cunoaște pe Isus și nu știe, că El singur e mântuirea noastră!

Voi, I. asc., din darul lui Dumnezeu nu sunteți cuprinși de boalele, de cari sufereau cei din foșoarele Vitezdei, dar aveți și voi boalele voastre sufletești, cari sunt scăderi cu atât mai grele, cu cât e mai mult, mai mare, mai prețios sufletul decât trupul! Ochii voștri sunt sănătoși, dar spuneți-mi

îndreptați-vă voi lumina minții voastre totdeauna spre Dumnezeu, ca să nu săvârșiți nici o faptă care să fie în contra voinții Lui preasfinte? Picioarele voastre sunt drepte, dar spuneți-mi le îndreptați voi totdeauna pe căile Domnului? Nu apucați oare nici odată pe căi lăturalnice? Trupul vostru nu este sec, dar oare nu e secat sufletul vostru din lipsă de rugăciune și din lipsa faptelor bune? Și ce faceți voi să vă scăpați de marile aceste neajunsuri sufletești?

Bolnavii din foșoarele Vitezdei așteptau cu răbdare turburarea apei, privegheau neîncetat așteptând clipa fericită și erau gata totdeauna să se arunce în apă. Oare voi aveți aceeași răbdare, aceeași continuă priveghiere ca să folosiți toate mijloacele lăsate de Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Și de voi se apropie neconținut bunul Isus prin muștrările conștiinței, prin luminarea minții, prin îndemnulurile bune ale preoților săii!

Isus s'a dus la scaldătoarea oilor cu gândul să vindece pe cel mai nefericit dintre bolnavi. și iată vede pe un om înaintat în vârstă, care era slăbănog de treizeci și opt de ani. Îi vede cum zace neputincios în patul durerii neputându-se nici baremi mișca, decum să se poată arunca în apă la timpul potrivit. Chiar de acesta se apropie Isus și-l întreabă: vrei să fii sănătos? Oh, Doamne, cum n'aș vrea, dar n'am om să mă arunce în scaldătoare și până când aș merge eu, se poară altul înaintea mea! Aceasta e o mărturisire sinceră a neputinței sale și în același timp e și o rugare pentru ajutor. Isus, anume aceasta a dorit-o. De fapt, îi și zice: scoală-te, ia-ți patul tău și umblă. La sfârșitul acestor cuvinte înceată ca prin farmec orice durere, nefericitul e schimbat cu totul, simte cum îi curge prin vine, prin oase, prin toate mădulările o putere necunoscută și sprinten se ridică în picioare, își ia patul și pleacă voios!

În paralyticul acesta puteți desprinde un exemplu viu despre recerințele de lipsă, ca să dobândiți ajutoarele lui Dumnezeu și să vă scăpați de boalele sufletești, precum și chipul cum să vă purtați după ce ați câștigat harul lui Dumnezeu.

Starea omului păcătos e întocmai aceeași ca a paralyticului. Câți nu stau ani și ani de-arândul în nemișcare, fiind morți sufletește. Bunul Isus însă nîcînd nu-și ia ochii de pe ei, îi așteaptă cu răbdare și le zice neîncetat, sculați-vă, primeniți-vă, rupeți odată jugul greu al fărădelegilor, faceți și voi baremi cel mai mic semn de mișcare, pentru că fără conlucrarea voastră nici eu nu pot să vă vindec.

Isus Hristos l-a întâlnit pe omul vindecat în biserică și i-a zis: iată te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău. Prin cuvintele aceste Isus a voit să-i aducă aminte binefacerea primită și morbul îndelungat de care a suferit. Voeste să ne învețe și pe noi, că morburile sunt adeseori urmările păcatului și că, dacă nesocotim ajutorul lui Dumnezeu ne facem vrednici de mai mari pedepse și în viața de acum și în ceea ce va să fie. Isus voeste să-l înduplece pe fostul slăbănog să nu mai păcătuească și la aceasta să se hotărească din *iubire* și de *frică*. Din iubire: când îi zice: iată te-ai făcut sănătos, aduți aminte de groaznica ta boală și de iubirea mea prin care te-am scăpat. Voesti doară să te folosești de sănătatea dăruită de mine, în contra mea? Din frică: pentru că, dacă -vei mai păcătui ți-se va întâmpla ceva mai rău. Vedeți I. asc.. că păcatul poate avea și urmări mai grele, decât a zăcea treizeci și opt de ani în ne-mișcare!

Aduceți-vă aminte de durerile mai mari ce poate ați suferit în aceasta viață, cum sunt neînțelegerile și nenorocirile din familie și mai ales durerile morbului, dacă ați îndurat. De va-ți scăpat acum de ele dați mulțumită bunului Dumnezeu, iar dacă n'ați avut până acum parte de ele, să nu uitați, că Dumnezeu e acela, care v'a ferit. Câți prietini, cunoscuți și rudenii nu vedeți, cari atâta au suferit, ori poate sufer chiar și acum! Și tu ești mântuit de ele, deși poate ești mai vrednic să suferi decât ei! Și spuneți, n'ar dovedi răutate mare acela, care ar vătăma pe un om, care totdeauna numai bine i-a făcut, Se cade apoi, că chiar numai față de Dumnezeu să fii nerecunoscător și să-l vatemî neîncetat?

Iubirea față de Dumnezeu și frica pedepselor fără sfârșit să vă servească de un indemn puternic, ca să încunjuțați nu numai păcatul, ci și prilejurile, pe cari le cunoașteți, că v'au condus din nefericire până acum, la păcat.

Vedeți, cât e de îngrijorat Isus de binele nostru! Cum ne desvăluie respicat voința lui, cum se folosește de toate prilejurile, ca să ne împărtășească învățătura și sfaturile sale cerești. Nu ne rămâne altceva, decât să facem și noi din parte-ne ajutați de harul său dumnezeesc datorința de a urma înfocmai indemnurile sale încunjurând din tot adinsul ceea ce știm, că-i rău și făcând numai voia lui preasfântă. Amin.

TELLUS.